

Rozhlasový kurs esperanta Th. Kiliána

který se uskutečnil v dubnu a květnu 1936. Dochoval se strojopis, někdy originál, u některých lekcí jen průklep, často proškrtaný a s různými vpisky. U některých lekcí uvádí přesné datum, kdy byla vysílána. Postupoval podle své učebnice vydané v roce 1933 a znovu vysázené v roce 1935, takže stejný text je o stránku posunut. V kurzu se na knihu často odvolává, vlastně čte úvodní článek a překládá ho a komentuje, výrazy několikrát opakuje, aby si je posluchači zapamatovali. Musíme rozlišovat mezi lekcemi vysílanými a lekcemi v knize. Vysílaná lekce obvykle začínala opakováním nebo kontrolou cvičení a pak pokračovala následující lekcí v knize. Např. 9. lekce vysílaná 29.4.1936 vyzývá posluchače, aby si otevřeli 10. lekcí v knize a sledovali Th. Kiliána, který ji bude číst a komentovat. Čísla vysílaných lekcí označeny hnědě. Ve 13. a 14. lekcí chybí část textu článku s komentářem, dopsal jsem jej tedy podle knihy bez komentáře a označil hnědě jako svůj zásah do textu.

Datum vysílání jednotlivých lekcí (u lekcí 2-5 údaj chybí).

1. lekce. 1.4.36.

2. lekce

3. lekce.

4. lekce

5. lekce

6. lekce 18.4.36

7. lekce (22.4.36)

8. lekce 25.4.36

9. lekce 29. 4. 36.

10. lekce: 2.6.36.

11. lekce : 6.5.36.

12. lekce 13.5.36 (9.5. *odpadla pro přenos zápasu Sparta Židenice*)

13. lekce: 16.5.36.

14. lekce 20.5.36

15. lekce: 23.5.36.

16. lekce 27.5.36

17. lekce: 30.5.36.

Přepsal Miroslav Malovec, 4.1.2021

Kurs esperanta: 1.lekce. Th.Kilián, 1.4.36.

Dámy a pánové! Osudy vynálezů a nových myšlenek – také, mezinárodní jazyk patří k nim – bývají velmi zajímavé, ačkoli v zásadě téměř vždy stejné. Zprvu se jim lidé brání, pak je pozvolna přijímají a nakonec se diví, že svět mohl býti tak dlouho bez nich. Víte na př., že Alexandre Dumas mladší psal až do své smrti r. 1895 vždy jen husím brkem? – Zní to dnes neuvěřitelně, uvážíme-li, že již r. 1820 začali praktičtí Angličané vyráběti v Birminghamu první ocelová psací pera. Trvalo celých 36 let, než byla také v Německu založena první továrna na ocelová pera. A přece se zde jednalo o levnou novinku, o jejíž užitečnosti se mohl přesvědčiti každý. Přesto zůstala po celá desetiletí valná většina lidí "od pera" věrna husímu brku. Zkuste to, prosím, podepište se jednou husím brkem a nepochopíte, že se ocelové pero nerozšířilo v kratičké době po celé zeměkouli, že k tomu potřebovalo dobrých 40 – 50 let.

Dnes se shovívavě usmíváme bázlivosti našich dědečků a babiček, kteří nedůvěřovali železnicím, sami však nedůvěřujeme letadlům, ačkoli je statisticky dokázáno, že je to dopravní

prostředek bezpečnější než automobil, ba i železnice. Letecké společnosti pojistí každého svého hosta na ¼ milionu korun; pojistné je zahrnuto v jízdě, vlastně v letném. Společnost si to může dovolit, neboť riziko není téměř žádné a proto je i pojistné nepatrné.

Bývaly však doby, kdy se lidé nespokojili pouhou nedůvěrou vůči novým myšlenkám a vynálezům. Gutenberg, vynálezce knihtisku, učinil před 500 lety velmi dobře, že první kniha, která vyšla z jeho tiskárny, bylo Písmo svaté, neboť jeho vynález byl považován za dílo ďáblovo, a hranice by ho byla asi neminula.

V čem tkví ten všeobecný odpor vůči všemu novému, lepšímu? Držíme se houževnatě svých zvyků a zastaralých názorů, protože nové myšlenky nás nutí k přemýšlení, působí nám nepohodlí", neboť mysliti bolí, nutí nás odvykati zastaralému a zvykati novému, vyžadují zkrátka převýchovu člověka, aby svlékl a vyměnil kůži svých dosavadních návyků a názorů za návyky a názory nové. Jen tak je možný jakýkoli pokrok, který přináší lidstvu ten, kdo má odvalu hledati a jiti novými, nevyšlapanými cestami.

Také esperanto je pro široké vrstvy takovou ještě novou, nevyšlapanou cestou, nikoli však cestou nevyzkoušenou. Esperanto je dnes již živým jazykem, který má téměř 50-letý vývoj za sebou, v němž vychází přes 100 časopisů a každý druhý den jedna kniha. Esperantské hnutí má světovou organizaci se sídlem v Ženevě. Její zástupci ve všech městech světa jsou členům zdarma k službám ať už jde o písemné informace nebo o služby na cestách.

Chápeme všichni význam jednoho po celém světě rozšířeného jazyka pro mezinárodní obchod a dopravu, zájezdy a konference, rozhlas a film, pro mezinárodní styky širokých vrstev národů ať už jde o členy Červeného kříže nebo skauty a sportovce, o katolíky nebo socialisty, o vyměňování názorů a poznatků mezi lékaři, inženýry a učiteli: to vše chápeme a dovedeme oceniti již dnes. Chápeme však a dovedeme dnes již plně oceniti význam pomocného jazyka i pro příštích 50 – 100 let? Vrstevníci Gutenbergovi, ba sám Gutenberg si byl sotva plně vědom významu svého vynálezu, který časem přinesl knihu i do poslední chaloupky a položil tak základ k vzdělání nejširších vrstev národů, o jakém se před Gutenbergem nesnilo ani vrstvám nejvyšším. Vždyť známe i německé císaře, kteří se nedovedli ani podepsati. Ovšem, v době, kdy mnich za celý svůj život opsal jedinou knihu a kterou si proto dal klášter vyvážití ryzím zlatém, nebyl analfabet v takové nevýhodě, jako je dnes. V širokých vrstvách nebylo knih, nebylo tedy ani zle, neuměl-li člověk čísti. A dodejme: dokud široké vrstvy národů neměly mezinárodních styků, nebylo zapotřebí ani pomocného jazyka. Od těch dob se však poměry změnily od základů. Co bylo snem ještě našich otců, je pro nás skutečností. Pomocný jazyk se stal nutností nejen pro člověka, který si může koupiti okružní jízdenku po všech evropských státech, ale i pro člověka bydlícího na samotě, nad jehož střechou se pne anténa. Přijímač jej spojí s celým světem, totiž spojil by, kdyby znal 20 jazyků. Nerozumíme přívalu slov ze všech koutů světa, jsme analfabety v záplavě knih. Vysílá-li již dnes 28 rozhlasových stanic esperantské přednášky, vědí dobře proč. Čím více nás esperantistů bude, tím větší část programu nám budou stanice celé Evropy věnovati. Záleží to tedy na nás všech, i na Vás, neboť také noviny a knihy se tisknou jen pro gramotné.

Často slyším, že prý esperanto chce nahraditi jazyky mateřské. To není správné. Chce se státi druhým jazykem každého, tedy pomocným jazykem, aby se člověk domluvil nejen doma, ale i kdekoli v cizině po celém světě. Není to velkolepý úkol, hodný uskutečnění?

Odpůrci esperanta tvrdí, že prý náš jazyk nemůže zníti pěkně a tak nepřímou připouští, že esperanto ještě nikdy neslyšeli. Poslechněte si, prosím, naši esperantskeu hodinku, kterou bude Brno dnes vysílati po posledních zprávách ČTK. Přesvědčíte se, že esperanto je jazyk libozvučný.

A nyní přistupujeme k první lekci na stránce 5. prvního vydání a na stránce 7. druhého vydání.

1. lekce

Esperantská abeceda se liší od české jen nepatrně. Místo háčků však píšeme stříšky, tedy

převrácené háčky. Také výslovnost je stejná jako v češtině. Pět písmen píšeme se stříškou, jsou to: c se stříškou čteme ĉo, g se stříškou čteme ĝo, t.j. jako naše d a ž ve slovech džbán, handžár, Hodža, tedy nikoli d-žbán, nýbrž džbán, nikoli hand-žár, nýbrž handžár a nikoli Hod-ža, nýbrž Hodža. Slyšíme jednu hlásku, totiž ĝ a píšeme ji g se stříškou. H se stříškou čteme ĥo, j již se stříškou čteme ĵo a konečně s se stříškou čteme ŝo. Opakují: ĉo, ĝo, ĥo, ĵo, ŝo. Hláskuje-li esperantista nějaké slovo nebo svoje jméno, přidává k souhláskám koncovku -o-. Na př.: měsíc duben – aprilo, aprilo hláskujeme takto: a – po – ro – i – lo – o. Proto jsem také četl souhlásky se stříškou ĉo, ĝo, ĥo, ĵo, ŝo. Čeština přidává samohlásku á, jako u ká nebo há, é, jako u el nebo er, i, jako u ix. Jiné jazyky, na př.: angličtina, hláskuje zcela jinak. My hláskujeme bé, Angličan bí, my hláskujeme há, Angličan ejč, my hláskujeme ká, Angličan kej atd. Kdyby na př. pan Hošek chtěl Angličanovi hláskovati svoje jméno po česku, jistě by mu Angličan nerozuměl. Proto zavedlo esperanto jednotné hláskování a přidává vždy -o- tedy: a, bo, co, ĉo, do, e, fo, go, ĝo atd.

Pokračujeme: ŭ s polokrouškem píšeme pouze po a nebo e, tvoří-li s nimi dvojhlásku: aŭ jako ve slově automobil – esperantsky aŭtomobilo nebo eŭ jako ve slově neutrální – esperantsky neŭtrala.

U bez kroužku se čte jako ve slovech naučiti, neuctivý. Aŭtomobilo, neŭtrala bez polokroužku by se čtlo a-utomobilo, ne-utrala; správně ovšem: aŭtomobilo, neŭtrala.

Slabiky -di-, -ni-, -ti- čteme vždy jako ve slovech diktátor – diktatoro, ministr – ministro, tinktura – tinkturo. (Nikoli d'i, n'i, t'i: tedy diktatoro, ministro, tinkturo. V esperantu odpovídá jednomu písmenu vždy pouze jedna hláaska. Proto píšeme místo x – ks nebo kz na př.: experiment – eksperimento, místo ix – k,s, a exemplář – ekzemplero, místo ix – k,z, tedy tak, jak skutečně mluvíme: eksperimento, ekzemplero podle zásady: piŝ, jak mluvíš, a ĉti, jak je psáno.

Přízvuk – akcento kladáme v esperantu, jak jste si už jistě všimli, vždy na předposlední slabiku, nikoli jako v češtině na první. Na další stránce si přečteme cvičení – ekzerco a pozor na přízvuk – atentulo la akcenton! Čtete, prosím, hlasitě: banko, kafo, teo,

kniha!

Přečtete si, prosím, toto cvičení několikrát nahlas, abyste vystihli správný přízvuk. A nezapomeňte si poslechnouti dnešní esp-skou hodinku. Nashledanou v sobotu!

2. lekce

Bonan vesperon – dobrý večer – bonan vesperon!

Víte, jak se správně učiti cizím jazykům?

Každá tělesná práce vyžaduje určitou sílu. Ze zkušenosti však víme, že jakost práce, ba často ani množství vykonané práce není závislé jen na tělesné zdatnosti. Tělesně slabší člověk vykoná často více práce, než jeho silnější druh. Čím to? Prostě proto, že ví, jak do tak toho, má fortel, jak říkají starší lidé. To platí také o studiu řeči. Studenti se často učí řečem potichu, tedy očima, a to je chyba. Učíme-li se hráti na housle, nestačí, jestliže se na struny a noty jen díváme. Musíme cvičiti a cvičiti, aby se prsty staly ohebnými. Kdo se chce naučiti cizí řeči, musí často mluvit a nahlas čísti, aby se jazyk stal ohebným. Sluchem pak kontrolujeme vlastní výslovnost. Lépe je ovšem, jestliže nás kontroluje osoba druhá. Proto velmi doporučuji, abyste pro esperanto získali někoho ze svých známých a s ním pak studovali společně. Přítel, který nemá přijímač, přijme jistě rád Vaše pozvání. V Novém Městě nad Váhom pozval dokonce pan Otakar Florián vylepenými plakáty zájemce o kurs ke schůzce a vytvořil kroužek, který poslouchá kurs společně. Nepochybuji, že kroužek bude mít úspěch.

Pokračujeme, prosím, dua leciono – druhá lekce. Unua leciono – první lekce, dua leciono – druhá lekce: unua leciono, dua leciono. Jsme ve světnici a obeznámíme se tedy nejprve s předměty kolem nás. La ĉambro – světnice – la ĉambro. A první otázka: kio estas tio? – co je to? – kio estas tio? Odpověď: Tio estas ĉambro – to jest světnice – tio estas ĉambro. Říkáte si, prosím, věty nahlas? Kio estas tio? Tio estas plafono – to je strop – tio estas plafono. Kio estas tio? Tio estas planko – to

je podlaha – tio estas planko, tio estas tapiŝo – koberec (německy Teppich), tio estas tapiŝo, tio estas forno – kamna, tio estas pordo – dveře (místo vrátný slycháme portýr), pordo – dveře, tio estas fenestro – okno (připomíná německé Fenster), fenestro – okno. Tio estas divano – pohovka; lampo – lampa, tableto – stolek, libro – kniha: text hudebního díla se jmenuje libreto, libro – kniha, gazeto – noviny, ŝranko – skříň, karbo – uhlí: na Špilberku byli věznění karbonáři, t.j. uhlíři; byli to členové tajných politických spolků: karbo – uhlí. Radio-aparato – rozhlasový přístroj, radio-programo – rozhlasový program, unu tableto – jeden stolek, du tabletoj – dva stolky, tri bildoj – tři obrazy, kvar muroj – čtyři stěny, kvin seĝoj – pět židlí. Unu, du, tri, kvar, kvin – unu, du, tri, kvar, kvin. Unu seĝo, du seĝoj, tri seĝoj, kvar seĝoj, kvin seĝoj. Číslovky do pěti si snadno zapamatujeme: unu známe ze slova uniforma, t.j. kroj jednoho střihu, du ze slova duál – t.j. dvojně číslo, tri – slovenský také tri, kvar a kvin ze slov kvartán a kvintán: Unu, du, tri, kvar, kvin -unu seĝo, du seĝoj, tri seĝoj, kvar seĝoj, kvin seĝoj. Vidíme, že jména věcí, kterým říkáme podstatná jména, jako jsou ĉambro, plafono, planko atd. mají vždy koncovku -o-. V množném čísle přibírají koncovku -j-: unu tablo, du tabloj, tri tabloj.

V druhé lekci jsme se ptali na jména předmětů, v třetí lekci se ptáme na jejich vlastnosti. Dříve však se podíváme na nová slovíčka. Pak nám nebude dělat překlad článku žádných těžkostí. Blanka – bílý. Nejvyšší hora Alp je Mont Blanc, t.j. bílá hora, a ženské jméno Blanka je česky Běla; tedy blanka – bílý. Bruna – hnědý (známe ze slova brunátný), bruna – hnědý. Kolora – barevný (kolorovaný film – t.j. barevný film), kolora – barevný. Verda – zelený, nigra – černý, larĝa-široký (známe z hudby), larga – široký; kaj – a, alta – vysoký (známe také z hudby: nejvyšší hlas je soprán, druhý je alt, alta – vysoký; ankaŭ -také, longa – dlouhý (pas, legitimace, směnka se prolounguje, t.j. jejich platnost se prodlužuje), longa – dlouhý; flava – žlutý, komforta – pohodlný (hotel se vším komfortem – se vším pohodlím), komforta – pohodlný; granda – veliký (grandhotel – velký hotel), granda – veliký; bela – hezký (známe ze slov Belvedere a Bellevue s významem "hezká vyhlídka"), bela – hezký; ne – ne, ne estas – není, granda – veliký, malgranda – malý; interesa – zajímavý; mola – měkký (známe z hudby: dur a mol, tónina tvrdá a měkká, pak také z lidové řeči: je na mol – na měkko), mola – měkký, ronda – kulatý (zahradníci říkají kruhovým záhonům rondeau, ronda), kruhový, kulatý; nova – nový, ilustrita – ilustrovaný, moderna – moderní, instruisto – učitel (kmen instru' známe ze slova instrukce, t.j. poučení), instruisto – učitel; sinjoro – pán, sinjorino – paní, fraŭlino – slečna (připomíná německé Fraulein), jes – ano.

Vidíme, že téměř všechna slova již odněkud známe. Je dobře si tyto vztahy uvědomiti, snadněji si pak nová slova zapamatujeme.

A teď si celý článek hlasitě, prosím hlasitě, přečteme a přeložíme. Kia estas la plafono? Jaký je strop? La plafono estas blanka – strop je bílý. Kia estas la planko? Jaká je podlaha? La planko estas bruna – podlaha je hnědá. Kia estas la tapiŝo? Jaký je koberec? La tapiŝo estas kolora – koberec je barevný. La forno estas verda – kamna jsou zelená. La karbo estas nigra – uhlí je černé. La pordo estas larĝa kaj alta – dveře jsou široké a vysoké. La fenestro estas ankaŭ larĝa kaj alta – okno je také široké a vysoké. La ĉambro estas larĝa, alta kaj longa – světnice je široká, vysoká a dlouhá. La kvar muroj estas flavaj – čtyři stěny jsou žluté. La kvin seĝoj estas komfortaj – pět židlí je pohodlných. Unu seĝo estas granda, kvar seĝoj estas normalaj – jedna židle je veliká, čtyři židle jsou normální. La tri bildoj estas belaj – tři obrazy jsou hezké, la tabloj estas grandaj – stoly jsou velké. La tableto ne estas granda, la tableto estas malgranda – stolek není veliký, stolek je malý. La gazetoj kaj la libroj estas interesaj – noviny a knihy jsou zajímavé. La divano estas mola – divan je měkký. La lampo estas ronda – lampa je kulatá. La radio-aparato estas nova – radioaparát nebo přijímač je nový. La radioprogramo estas ilustrita – rozhlasový program je ilustrovaný (máme ovšem na mysli časopis). La ŝranko estas moderna – skříň je moderní.

Nyní si přečteme článek ještě jednou a snažte se, prosím, smyslu vět porozuměti bez překladu do češtiny, t.j. čemu se říká mysliti v cizím jazyku. Slyšíme-li na př. větu: la tapiŝo estas kolora, představíme si koberec v různých barvách aniž se snažíme přeložiti větu do češtiny. Tedy:

kniha!

Toto cvičení si přečtete, prosím, několikrát a vždy hlasitě. Abyste si zvykali na správy přízvuk, podtrhněte si v každém slově předposlední slabiku. A teď úlohu pro ty, kteří se esperantu chtějí vskutku naučiti: přeložte článek písemně do češtiny, pak zavřete knihu a český text přeložte písemně zpět do esperanta. Srovnáním s knihou uvidíte, zdali jste překládali správně.

Doufám, že jste si poslechli náš "Aprílový kabaret" (1.4.1936) a že se Vám líbil. Příští lekce ve středu. Na shledanou! Ĝis revido!

3. lekce.

Sinjorinoj kaj sinjoroj!

V debatách o esperantu se setkávám s různými námitkami. S jednou však se setkávám pravidelně a to i u lidí, kteří souhlasí s esperantem a naším hnutím. Jistě se s ní setkáte i Vy. Ano, byla by to vskutku ohromná věc, kdybych se mohl domluvit s každým člověkem na světě; ale dnes je esperantistů poměrně málo a proto počkám, až Vás bude více. Kdyby takto mluvil každý, nedočkal by se toho ani on ani jeho vnoučata. Někdo přece musí být první, druhý, stý, miliónty. Chtěl bych esperanto přirovnati k telefonu. Nikdo nepopře, že telefon je velmi praktická věc. Kdybych však měl v celé republice telefon sám, byl by pro mne úplně bezcenný. Nebylo by s kým mluvit. Ale již při 50 abonentech by měl praktický význam a ten by stoupal každým novým abonentem. Totéž platí o esperantu, které slouží esperantistům již dnes, neboť po celém světě jich je roztroušeno kolem 1 ½ až 2 milionů. Rádi ovšem přiznáváme, že bude sloužiti ještě lepe, až nas bude 30 – 50, vždyť právě proto esperanto propagujeme. O tom, jak možno již dnes využití esperanta prakticky, si pohovoříme příště.

Pokračujeme ná stránce 8. prvního a na stránce 10. druhého vydání; Gramatiko – mluvnice.

Esperanto má pouze jeden člen, člen určitý la. Víme, že na př. v němčině jsou členy tři: der, die, das, a víme jaké trampoty s tím bývají spojeny pro Čecha. Esperanto má tedy pouze jeden člen, člen určitý la. Užíváme ho podobně jako v němčině, mluvíme-li o osobě nebo zvířeti nebo věci posluchači známé – a to je důležité! – posluchači známé nebo před ním již jednou jmenované. Člen la odpovídá přibližně našemu ten, nikdy však našemu nějaký. Do češtiny se nepřekládá. Příklad nám to objasní: Prohlížím s přítelem knižní novinky za výkladem. Jeden román upoutá naši pozornost, rád bych si ho koupil, cena je však příliš vysoká. Druhý den potkám svého přítele a řeknu: ten román jsem si přece koupil. Ví on, který román jsem koupil? Ovšem, ten, který se mi zdál být den před tím příliš drahý. Esperantista by řekl: mi aĉetis la romanon – koupil jsem ten román. Nebo: matka se vrátí s nakupování a zeptá se synka: kde je tatínek? Odpověď: tatínek odešel – la patro foriris. Proč la patro a ne pouze patro? Protože chlapec ví, že se ptá na jeho tatínka.

V takových případech, když oslovený ví, o čem mluvíme, užíváme členu la. Členu la užíváme také v nadpisech, na př. první lekce má nadpis la alfabeto, druhá la ĉambro. V druhé lekci jsme členu neužívali: Tam jsme se s předměty ve světnici teprve seznamovali, tio estas plafono, tio estas planko. V třetí lekci jsme se tázali: kia estas la plafono, kia estas la planko: totiž ten strop, ta podlaha, o které jsem mluvil v lekci druhé. Jsme-li na rozpacích, vynecháme člen. Jest menší chybou, neužijeme-li členu tam, kde by měl být, než uijeme-li členu tam, kde je zbytečný.

Pokračujeme: Přídavné jméno – adjektivo – má koncovku -a-: blanka -bílý, bílá, bílé. Přídavné jméno vyjadřuje vlastnost a přidáváme je k jménům podstatným: bílý strop – blanka plafono, černé uhlí – nigra karbo.

Zápor je v esperantu vždy jen jeden. V češtině jich může být více, na př.: nikdy nechci nic zadarmo. V této větě jsou tři záporny. K záporu se později ještě vrátíme.

Předpona -mal- dává původnímu významu slova význam opačný, na př.: alta – vysoký, malalta – nízký; profito – zisk, malprofito – ztráta, bela – hezký, malbela – škaredž, mola – měkký, malmola – tvrdý; moderna – moderní, malmoderna – staromódní; larĝa – široký, mallarĝa – úzký, atd. Vidíme, že předponou mal- si můžeme utvořit mnoho nových slov, kterým bychom se musili v

jiných jazycích zvláště učiti.

Slůvko ĉu – zda – mění větu oznamovací ve větu tázací, na př.: tio estas seĝo – to je židle;
Ĉu tio estas seĝo? – Je to židle?

Konversacio – rozhovor – konversacio.

Instruisto: Kia estas la plafono? – Jaký je strop?

Sinjoro: La plafono estas blanka. – Strop je bílý.

Instruisto: Ĉu la plafono estas verda? – Je strop zelený?

Fraŭlino: Ne, la plafono ne estas verda, la plafono estas blanka. – Ne, strop není zelený, strop je bílý.

Instruisto: Sinjorino, kio estas verda? – Paní, co je zelené?

Sinjorino: La forno estas verda. – Kamna jsou zelená.

Ĉu la ŝranko estas granda? Je skriŝnĵo veliká? (Všimněte si, prosím, že Čech mění slovosled: skriŝnĵo je veliká, avšak ve větě tázací: je skriŝnĵo veliká? V esperantu se slovosled nemění, přidáme pouze slůvko ĉu: la ŝranko estas granda – ĉu la ŝranko estas granda?)

S-ro: Jes, la ŝranko estas granda – Ano, skriŝnĵo je veliká.

Instruisto: Kiaj estas la tabloj? – Jaké jsou stoly?

Fraŭlino: La tabloj estas ankaŭ grandaj – Stoly jsou také veliké.

Instruisto: Ĉu la tableto estas ankaŭ granda? – Je stůl také veliký?

S-ro: Ne, la tableto ne estas granda, la tableto estas malgranda. – Ne, stůl není veliký, stůl je malý.

Instruisto: Kiaj estas la pordo kaj la fenestro? – Jaké jsou dveře a okno?

S-ino: La pordo kaj la fenestro estas altaj – Dveře a okno jsou vysoké.

Instruisto: Ĉu ankaŭ la tabloj kaj la tableto estas altaj? – Jsou také stoly a stůl vysoké?

S-ro: Ne, la tabloj kaj la tableto ne estas altaj, la tabloj kaj la tableto estas malaltaj – Ne stoly a stůl nejsou vysoké, stoly a stůl jsou nízké.

Tasko – úloha: přeložte si ji, prosím, do esperanta, příště Vám přečtu správný překlad.

A nuní kvara leciono – čtvrtá lekce – kvara leciono.

La ĉambro: Kie estas – kde je? Je to již třetí otázka.

První byla: Kio estas tio – co je to? Kia estas – jaký je? A nuní: Kie estas? – Kde je?

Nakreslete si, prosím, v pravém rohu cvičebnice obdélník s kratšími stranami nahoře a dole. Zakreslíme si, kde co leží.

Kie estas la tapiŝo – kde je koberec? La tapiŝo estas sur la planko – koberec je na podlaze. La libroj estas en la ŝranko – knihy jsou ve skříni. Prosím, zakreslete si uprostřed horní kratší strany obdélníku okno, ve spodní kratší straně dveře. V levo od okna u levé stěny si zakreslete skriŝnĵo s knihami. Pokračujeme: la gazeto estas sur la tablo – noviny jsou na stole. Stůl si zakreslete vpravo od okna. En la ĉambro estas du tabloj – ve světnici jsou dva stoly, unu tablo estas apud la fenestro – jeden stůl je u okna, la alia tablo estas antaŭ la divano – druhý stůl stojí před pohovkou. Pohovku si zakreslete uprostřed pravé stěny a před ni druhý stůl; a kněmu čtyři židle. Velkou židli zakreslete prosím, k psacímu stolu u okna. La ŝranko kun la libroj estas ankaŭ apud la fenestro – skriŝnĵo s knihami je také u okna. La forno ne estas apud la fenestro, la forno estas en la angulo apud la pordo – Kamna nejsou u okna, kamna jsou v rohu u dveří. Kamna si, prosím, zakreslete vlevo od dveří. La kvin seĝoj estas ĉe la du tabloj – Pět židlí jest u dvou nebo u obou stolů. La lampo estas

super la tablo – lampa jest nad stolem. La tablo estas sub la lampo – stůl jest pod lampou. La radio-aparato estas sur la tableto – přijímač jest na stolku.

Také tuto lekci si, prosím, přeložte písemně do češtiny, pak přeložte písemně do esperanta a opravte podle knihy. Přeložte také následující rozhovor – konversacio... nebude Vám dělati těžkostí.

Pro dnešek končíme. Příští lekce v sobotu. Na shledanou – ĝis revido! Ĝis revido!

4. lekce

Sinjorinoj kaj sinjoroj!

Minule jsem se zmínil, že esperanto slouží prakticky již dnes. Tyto služby jsou velmi různé a řídí se podle zájmů a zálib jednotlivců. Nebyly by možné bez dokonalé organizace. Člen místního esperantského klubu je současně členem Svazu esperantistů v ČR a Světového svazu Universala Esperanto – Asocio, jehož sídlem je Ženeva. UEA, zkratka pro Universala Esperanto Asocio, má svoje zástupce, tak zvané delegáty, ve všech městech celého světa, kteří jsou členům UEA úplně zdarma k službám. Ve velkých městech jsou zvláštní zástupci pro různé obory, na př. pro obchod, cizinecký ruch, ubytování cizinců, rozhlas, poštu, průmysl atd, a proto jsou jejich služby přesné a spolehlivé.

Na př. Paříž ma 13 delegátů, Londýn dokonce 27. Je těžko odhadnouti počet těchto služeb, neboť delegát jedná s žadatelem přímo. Máme pouze statistiku z dob světové války. Cizinci, které válka překvapila v nepřátelském státě, neměli možnost dáti o sobě zprávu svým příbuzným a tu se obraceli na ústředí UEA, aby zprostředkovalo doručení dopisů, peněz, balíků atd. Počet zásilek rostl jako lavina. V srpnu roku 1914 jich bylo 244, avšak v prosinci již 14.516 a v roce 1915 97.415. Za celou válku jich bylo 174.466 nepočítaje v to služby přímé, na př. zajatcům a pod. Pokračujeme: Nejdříve překlad úlohy: La divano estas malnova, la radio-aparato estas nova. Ĉu la radioprogramo estas interesa? Jes, la programo estas interesa. Sinjoro, ĉu la divano estas komforta? Fraŭlino, ĉu la libro estas interesa? Jes, la libro estas interesa. Kiaj estas la kvar muroj? La tablo estas malmola. La tablo ne estas alta.

Minule jsme si nakreslili pláněk světnice: obdélník s kratšími stranami nahoře a dole. V horní straně je okno, ve spodní jsou dveře. V právo od okna je psací stůl a jedna židle, vlevo od okna u levé stěny skříň na knihy. Uprostřed pravé stěny je pohovka, před ní stůl a čtyři židle, vlevo od dveří v rohu jsou kamna, v pravém rohu stůl s přijímačem. Přečteme si ještě jednou – nahlas, prosím, a pozor na přízvuk! – čtvrtou lekci – kvara leciono; La ĉambro. Kie estas la tapiŝo? La tapiŝo estas sur la planko. La libroj estas en la ŝranko. La gazeto estas sur la tablo. En la ĉambro estas du tabloj. Unu tablo estas apud la fenestro, la alia tablo estas antaŭ la divano. La ŝranko kun la libroj estas ankaŭ apud la fenestro. La forno ne estas apud la fenestro, la forno estas en la angulo apud la pordo. La kvin seĝoj estas ĉe la du tabloj. La lampo estas super la tablo. La tablo estas sub la lampo. La radio-aparato estas sur la tableto.

Gramatiko: Slova u, na, pod jsou předložky. Pojí se v češtině s různými pády, v esperantu vždy s prvním. Na př.: u stolu – ĉe la tablo, na stole – sur la tablo, pod stolem – sub la tablo.

Předložky klademe před podstatné jméno, proto jím říkáme předložky. Jsou to v cizích jazycích velmi ošemetná slůvka a nutno se jím naučiti nazpamět, neboť vyžadují různé pády.

V esperantu je pravidl o opředložkách velmi jednoduché; totiž po předložce užij vždy prvního pádu! Předpokládám, že jste si rozhovor přeložili a proto pokračujeme: Kvina leciono – páté cvičení – kvina leciono. Nová slova: familio – rodina, připomíná německé die Familie, familio – rodina. Vespero – večer – vespero. Lumi – svítiti – lumi. Kmen lum známe ze slova i-lum-inace, iluminace – slavnostní osvětlení, lumi – svítiti. Bruli – hořeti – bruli. Fajro – oheň, připomíná německé das Feuer, fajro – oheň. Tuta – celý: známe slovo totální: totální zatmění slunce, t.j. úplné, celé zatmění; tuta – celý. Patro – otec: známe pater noster – t.j. otče náš, nebo páter – duchovní otec. Patro – otec. Patrino – matka – patrino. Filo – syn; známe filiálky, je to závod, pobočka, která je k mateřskému závodu ve stejném poměru, jako dcera k matce: filino – dcera, filo – syn. Labori – pracovati známe

ze slova laboratoř – pracovna, labori – pracovati. Diligenta – pilný – diligenta. Aŭskulti – poslouchati; známe ze slova auskultant, t.j posluchač, dnes soudní úředník, aŭskulti – poslouchati. Koncerto – koncert. El – z, ze – el. Sidi – seděti, připomíná naše sídlo, sidi – seděti. Legi – čisti; kmen leg" známe ze slova legenda, tj. povídka ze života svátých. Původní význam slova legenda však je: písmo, které se má čisti, legi – čisti. Ĵurnalo – žurnál, noviny. Ĝi – ono – ĝi. Kiu – kdo – kiu. Stari – státi – stari. Kuŝi – ležeti – kuŝi. Toto slovo je z franštiny a známe je i v češtině, ovšem s hanlivou příchutí. Voláme-li na psa: kuŝ – t.j. lehni!, užíváme ho v jeho původním významu; kuŝi – ležeti. Romano – román, tre – velmi, li – on, feliĉa – šťastný – feliĉa. Tentýž význam má křestní jméno Felix, tj. šťastný; Ligilo – pojítka a jméno esperantských novin.

Nyní si celý článek přečteme a přeložíme:

Estas vespero – je večer. La lampo lumas – lampa svítí. En la forno brulas fajro – v kamnech hoří oheň. La tuta familio estas en la ĉambro – celá rodina je ve světnici: la patro, la patrino, du filoj kaj unu filino – otec, matka, dva synové a jedna dcera. Mario, la filino, laboras – Marie, dcera, pracuje. Ŝi estas diligenta – je pilná. (Opravte si, prosím, tiskovou chybu: estas místo estans.) Jozefo aŭskultas belan koncerton el Brno – Josef poslouchá pěkný koncert z Brna. La patrino sidas sur la divano – matka sedí na pohovce. Ŝi legas ĵurnalon – čte noviny. Ĝi estas ilustrita – jsou ilustrované. La patro sidas sur la seĝo ĉe la tablo, kiu staras apud la fenestro – otec sedí na židli u stolu, který stojí u okna. Sur la tablo, ĉe kiu la patro sidas, kuŝas romano – na stole, u kterého otec sedí, leží román. Ĝi estas tre interesa – je velmi zajímavý. La patro ne legas ĝin, li legas la gazeton Ligilo – otec jej nečte, čte časopis Ligilo. Feliĉa familio – šťastná rodina.

A nyní si přečteme článek bez překladu – pozor na přízvuk – atentu la akcenton!

Kniha!

Gramatiko: Příponou -in- tvoříme jména osob nebo tvorů rodu ženského: patro – patrino, otec – matka, patro – patrino; filo – filino, syn, dcera, filo – filino. Srovnej: otrok – otrokyně, bŭh – bohyně, ŝak – ŝakyně a německy: Schüler – Schülerin.

Před jména vlastní členu neklademe: Mario laboras, nikoli la Mario laboras. Píšeme je jako v češtině velkým začátečním písmenem.

Rozeznáváme rod přirozený a mluvnický, na př.: otec, strýc, dědeček mají mluvnický i přirozený rod mužský. Podobně mají dcera, matka, babička mluvnický i přirozený rod ženský. Oba rody se však neshodují vždycky, na př.: děvče má přirozený rod ženský, mluvnický však střední, protože říkáme to děvče. Stůl, strop, koberec mají pouze rod mluvnický a to mužský, protože říkáme ten stůl, ten strop, ten koberec. Lampa, kniha, světnice mají pouze rod mluvnický a to ženský protože říkáme ta lampa, ta kniha, ta světnice. Známe trampoty s rodem na př. z němčiny, kde říkáme der Kopf ale v češtině ta hlava, die Nase, v češtině ten nos, tedy právě obráceně. Esperanto proto bere ohled pouze na rod přirozený a vyhnulo se tak těžkostem ostatních jazyků. Užíváme zajmena li – on pouze za jména osob rodu mužského: la patro legas – li legas: otec čte – on čte, ŝi – ona pouze za jména osob rodu ženského: la patrino legas – ŝi legas, matka čte – ona čte, ale také: la knabino legas – ŝi legas: děvče čte -v češtině ovšem ono čte, ĝi – ono za všechna ostatní: la libro estas ilustrita – ĝi estas ilustrita, la fenestro estas alta – ĝi estas alta, la tablo estas malalta – ĝi estas malalta.

Podstatná jména, přídavná jména a zájmena přibírají ve 4. pádě koncovku -n-. Na první pád se ptáme otázkou kdo,co? na 4. koho, co? To je kniha – tio estas libro, čtu knihu – mi legas libron, mi legas libron, koho, co 4.pád, mi legas libron.

Překlad úlohy ve 4. lekci Vám příště přečtu. Končíme. Přeji Vám veselé svátky a ve středu na shledanou! ĝis revido! ĝis revido!

5. lekce

Sinjorinoj kaj sinjoroj!

Bona – dobrý, vespero – večer; bonan vesperon – dobrý večer, 4.pad, protože si musíme domyslet: přeji Vám koho, co, dobrý veder – bonan vesperon.

Snad jste už slyšeli nebo čtli, že esperantisté konají svůj letošní světový sjezd ve Vídni. Světový sjezd, Universala Kongreso, se pořádá každý rok v prázdninách, vždy v jiném státě a trvá týden. Má hlavně dva úkoly: řešit otázky organizační a za 2. stanovit směrnice pro propagaci esperanta. Pro pobavení účastníků bývá pořádán mezinárodní ples, na němž možno uvidět národní kroje celé Evropy. Avšak pozor, abyste nevěnovali nositelce kroje přílišnou pozornost, abyste nevtančili z plesu do manželství. Znáám takových případů několik (hodně přes 20!). Pořádají se také esperantská divadelní představení, výlety a p. Účastníků bývá až 5 tisíc a můžete si na kongresu podebatovat s malým Japončkem nebo s vyčouhlým Australanem nebo snědým Brasilianem. Všechny rozpravy jak na zasedáních tak na výletech se vedou ovšem v esperantu a ti, kteří ještě dnes pochybují, zda si rozumíme, mohou se přesvědčit na vlastní oči a uši. Nechtěli byste se zúčastnit takového sjezdu? V příštím roce pořádá sjezd Polsko a po něm Československo. Tedy s chutí do práce a pak vzhůru na světový sjezd!

A nyní překlad: Unu bildo estas sur la muro super la divano, unu estas super la tablo apud la fenestro kaj unu estas sur la muro apud la ŝranko. En la anguloj apud la fenestro estas ŝranko kaj unu tablo. Ĉe la tablo antaŭ la divano – estas kvar seĝoj, ĉe la alia tablo apud la fenestro estas unu seĝo. Tak byla úloha správná? A rozdíl mezi apud a ĉe je jasný? Ĉe znamená u, těsně při, na př.: La ŝranko staras ĉe la muro – skříň stojí u, těsně, u zdi. Apud znamená u, vedle, na př.: la tablo staras apud la fenestro – stůl stojí u okna, vedle okna, blízko okna.

Pokračujeme v mluvnici na stránce 11. prvního vydání a na stránce 12. druhého vydání, bod 3.: Rozeznáváme rod přirozený a mluvnický, na př.: otec, strýc, dědeček mají mluvnický i přirozený rod mužský. Dcera matka, babička mají mluvnický i přirozený rod ženský. Oba rody se však v češtině neshodují vždycky, na př.: děvče má přirozený rod ženský, mluvnický však střední, protože říkáme to děvče. Stůl, strop, koberec mají pouze rod mluvnický a to mužský, protože říkáme ten stůl, ten strop, ten koberec. Lampa, kniha, světlice mají také pouze rod mluvnický a sice ženský, protože říkáme ta lampa, ta kniha, ta světlice. Známe trampoty s mluvnickým rodem na př. z němčiny, kde říkáme der Kopf, ale v češtině ta hlava, die Nase, v češtině ten nos, tedy právě obráceně. Esperanto bere proto ohled pouze na rod přirozený a vyhnulo se tak těžkostem ostatních cizích jazyků. Užíváme proto zájmena li – on pouze za jména osob rodu mužského: la patro legas – li legas, otec čte – on čte; ŝi – ona pouze za jména osob rodu ženského: la patrino legas – ŝi legas, matka čte – ona čte, ale také: la knabino legas – ŝi legas, děvče čte v češtině ovšem ono čte;

ĝi – ono za všechna ostatní: la libro estas ilustrita – ĝi estas ilustrita, kniha je ilustrovaná – ona je ilustrovaná, la fenestro estas alta – ĝi estas alta, okno je vysoké – ono je vysoké; la tablo estas malalta – ĝi estas malalta – stůl je nízký – on je nízký.

Podstatná jména, přídavná jména, zájmena přibírají ve 4. pádě koncovku n. Na 1. pád se ptáme otázkou kdo, co? na 4. otázkou koho, co? To je kniha – tio estas libro, první pád; čtu knihu – mi legas libron, mi legas libron, koho, co? 4. pád, mi legas libron. Čtu zajímavou knihu – mi legas interesan libron, zajímavou knihu – interesan libron.

Konversacio, nikoli konverzacio, konversacio:

Instruisto: Kion faras la patro? Učitel; co dělá otec?

S-ro: Li sidas kaj legas – sedí a čte; v češtině, jak vidíme, vynecháme zájmeno, nepřekládáme: on sedí a čte, stačí: sedí a čte. V esperantu však zájmeno vynechatí nesmíme. Li sidas kaj legas – sedí a čte. Všimněte si toho také v následujících příkladech!

Instruisto: Kion li legas? Co čte?

Sinjorino: Li legas esperantan gazeton, paní: čte esperantské noviny. Instr. : Kia estas la gazeto? Jaké jsou noviny?

Fraŭlino: Ĝi estas interesa – slečna: jsou zajímavé.

Instr.: Kion faras la patrino? učitel: Co dělá matka?

Sinjoro: Ŝi ankaŭ legas – paní: také čte.

Instr.: Kiu aŭskultas la koncerton el Brno? Kdo poslouchá koncert z Brna?

S-ino: Jozefo aŭskultas ĝin – paní: Josef jej poslouchá.

Instr.: Kiu ankaŭ aŭskultas ĝin? kdo jej také poslouchá?

Fraŭlino: Mario; ŝi laboras kaj aŭskultas – Marie; pracuje a poslouchá. A nyní bez překladu.

Úlohu si, prosím, přeložte, příště si ji opravíme.

Přicházíme k 6. lekci – sesa leciono, je pokračováním lekce 5. Pokračování – daŭrigo. Nových slov je málo. Skribi – psáti – skribi. Kmen skrib' ... co je to vlastně kmen? Je to ona část slova, která zbude, vynecháme-li koncovku, tedy u podstatného jména -o-, u přídavného -a-: fenestro – kmen je fenestr; bona, kmen je bon'. Kmen skrib' známe ze slov manuskript – rukopis a subskripce – podpisování; skribi – psáti.

Letero – dopis, psaní; kmen známe!... ovšem s kmenovou samohláskou -i- ze slov litera – písmeno a literatura – písemnictví. Letero – dopis, psaní. Al – k, ke: k mamince – al la patrino, ke stolu – al tablo. Kiu – kdo, al kiu – ke komu nebo pouze komu. Onklo – strýc – onklo. Známe z němčiny, kam došlo z francouzštiny. Voli – chtíti: kmen vol' známe ze slova vol-ontér, volontér – t.j. dobrovolník, kdo slouží z dobré vůle, tedy zadarmo: voli – chtíti. Viziti – navštívit: lékařská visita – návštěva, viziti – navštívit. Kiam – kdy: kdy čteš? kiam vi legas? Kdy pracuješ? – Kiam vi laboras? Intenci – míti v úmyslu, intenco – úmysl. Čtli jsme v novinách, že pan prezident Beneš bude pracovati v intencích Masarykových, t.jest, bude pracovati podle jeho úmyslu, v jeho duchu; Intenco – úmysl, intenci – míti v úmyslu. Ankoraŭ – ještě, ankoraŭ ne – ještě ne. Sendi – poslati, v němčině senden, sendi – poslati. Nenio – nic – nenio. Prosím, pamatujete si ještě, že v esperantu je vždy jen jeden zápor? Zde příklad: on nic neví: čeština má zde dva zápory: nic a ne-: on nic neví. V esperantu musíme jeden zápor vynechati: li nenion – 4. pád – li nenion scias, li nenion scias, doslova přeloženo: on nic ví – li nenion scias. Helpi – pomáhati – helpi: německy helfen.

Scii – věděti – scii: vím – mi scias, nevím – mi ne scias. Saluti – zdraviti – saluti; voják salutuje, zdraviti – saluti. De – od, od otce – de la patro, od něho – de li. Inviti – zváti, pozvati – inviti.

Sesa leciono – šesté cvičení, la familio – rodina, daŭrigo – pokračování. Patro: Karlo, kion vi faras? – Otec: Karle, co děláš? Karlo: Mi skribas, patro – píši, tati. Patro: kion? – co? Leteron – dopis. Leteron? Al kiu? Dopis? Komu? Al onklo Johano – strýci Janovi. Ni, Jozefo kaj mi, volas lin kaj la onklinon viziti – My, Josef a já, jeho, chceme jeho tetu navštívit. Kiam vi intencas ilin viziti? Kdy je chcete, máte v úmyslu navštívit? Ni ankoraŭ ne scias – ještě nevíme. Ili intencas nin ankaŭ viziti – chtějí nás také navštívit. Salutu ilin de mi kaj de la patrino – pozdravuj je ode mne a od maminky, kaj invitu ilin – a pozvi je. Sendu al ili la romanon Mi en li – pošli jim román Já vněm, la onklo volas legi ĝin – strýc jej chce čísti.

A nyní bez překladu, čtěte nahlas a pozor na přízvuk!

Kniha!!

Končíme: místo ĝis revido – na shledanou – můžeme říci: je revido, je revido. Tedy v sobotu je revido!

6. lekce 18.4.36

Sinjorinoj kaj sinjoroj, bonan vesperon – dobrý večer – bonan vesperon!

V příštím roce oslavíme 50-té výročí esperanta. V r. 1887 totiž vydal dr. Zamenhof, oční lékař ve Varšavě, svou první esperantskou učebnici. Byl to tenký spisek v ruském jazyce. Již ta skutečnost, že se esperanto půl století nejen udrželo, ale že se přes počáteční nezáměr a místy i nepřívětivost veřejnosti šířilo dále, svědčí o tom, že jde o jazyk života a vývoje schopný, nikoli o zjev přechodný. Dnes je esperanto rozšířeno po celém světě, třebaže není síť esperantistů tak hustá, jak bychom si přáli. Dnešní stav našeho hnutí je výsledkem práce tisíců obětavých průkopníků, mezi nimiž zaujímají čestné místo učitelé Čejka a Krumpholtz, chvalně známí z Masarykova volebního boje na Valašsku. Jubilejní světový sjezd esperantistů bude pořádán v Polsku, odtud esperanto vyšlo. A osud Zamenhofův? Zemřel úplně chud za německé okupace Varšavy v r. 1917.

Pokračujeme. Nejdříve si opravíme úlohu. La patrino ne laboras, ŝi legas. Jozefo ankaŭ ne laboras, li aŭskultas koncerton el Brno. Ĝi estas bela. Ĉu ĝi estas bela? La romano estas tre interesa, la patro legas ĝin.

A nyní gramatiko na stránce 13 prvního a na stránce 14 druhého vydání. Zájmena osobní jsou: mi – já, vi – ty, li – on, ŝi – ona, ĝi – ono, ni – my, vi – vy, ili – oni, ony, ona. Poznámka: Ty – ci, v esperantu si netykáme. Netykají si ani členové rodiny, ba netykáme ani zvířatům. Proto překládáme česká zájmena ty a vy do esperanta pouze vi. Zájmena říkáme těmto slovům proto, že je klademp za jména osob, zvířat a věcí, na př. Marie a Josef sedí u stolu. Mario kaj Jozefo sidas ĉe tablo. Ŝi laboras, li aŭskultas. Ona pracuje, on poslouchá. Pokračujeme: přítomný čas má koncovku as... přítomný čas má koncovku as; mi laboras, vi laboras, li laboras, ŝi laboras, ĝi laboras, ni laboras, vi laboras, ili laboras. Vidíme, že se sloveso laboras nemění. Řeknu-li pouze "laboras", nevím, o kterou osobu jde. Proto musím vždy přidati zájmeno osobní, na př.: mi laboras, ŝi laboras a pod. V češtině neklademe zájmeno, tam poznáme osobu podle koncovky slovesa; slyším-li na př. slovo "pracuješ", vím že jde o 2. osobu, čísla jednotného.

Druhý bod: slovesný tvar rozkazu má koncovku -u-.... tvar rozkazu má koncovku -u-: laboru! pracuj, pracuj; li laboru! ať pracuje, necht' pracuje!

Ni laboru! pracujme! Způsob neurčitý má koncovku -i-, tedy jako v češtině, způsob neurčitý má koncovku -i-: labori – pracovati, esti – býti. Esperanto má pouze dva pády, první a čtvrtý: otec – patro... 1. pád, chci navštívit otce – mi volas viziti la patron, la patron ... 4. pád.

Všechny ostatní pády opisujeme vhodnými předložkami, jež se pojí vždy s 1. pádem. Třetí pád opisujeme předložkou al: al kiu? komu? ... strýcovi – al la onklo; al kiu vi skribas? – komu píšeš? Mi skribas al la onklo – píše strýcovi. Píší jim – mi skribas al ili, zajedu k nim – mi veturas al ili.

Krizo – krise.

Kion vi faras, Aloizo? Co děláš, Aloisi? Aloizo: Nenion – nic. Kaj vi, Ja-ko-bo? – A ty, Jakube? Jakobo: Mi helpas al Aloizo – Jakub: pomáhám Aloisovi. To býval kdysi čítankový žert, krise z něj udělala smutnou skutečnost. Tasko – úloha: přeložte si ji, prosím, příště si ji opravíme.

Sepa leciono – sedmé cvičení – sepa leciono. La familio, kiel ... as: Otázku si doplníme libovolným slovesem, na př.: kiel laboras? – jak pracuje? Kiel legas? – jak čte? atd. Známe již otázky: kio estas tio? Co je to? Odpověď je podstatné jméno s koncovkou -o-: na př.: Kio estas tio? tio estas fenestro, ĉambro, tablo. Pak jsme se tázali: Kia estas? jaký je? odpověď je přídavné jméno s koncovkou -a-, na př.: Kia – granda, diligenta, ilustrita. Na otázku "kie estas?" – kde jest, jsme odpovídali podstatným jménem s předložkou: kie estas? – kde je?: en la ĉambro – ve světnici, sur la tablo – na stole. A na otázku "kion faras?" – Co dělá? jsme odpovídali slovesem: kion faras? – co dělá: li laboras – pracuje, li legas – čte.

Zbývá otázka: kiel faras? – jak dělá? kiel laboras? – jak pracuje? kiel legas? jak čte? A odpověď je příslovce: ŝi laboras diligente – pracuje pilně, ŝi legas rapide – čte rychle. Pozor: Mario estas diligenta – Marie je pilná, ale: Mario laboras diligente – Marie pracuje pilně.

A nyní si celý článek přeložíme: Kiel laboras Mario – jak pracuje Marie? Ŝi laboras diligente – pracuje pilně. La patrino legas en la ĵurnalo longan romanon – matka čte v novinách dlouhý

román. Ŝi legas ĝin atente – čte jej pozorně. La patro legas la gazeton rapide – otec čte noviny rychle. Známe slovo rapidně ve smyslu rychle: rapidní pokles cen. Li estas esperantisto jam de longe – je esperantistou již dlouho, ode dávna. Karlo skribas la leteron bele – Karel píše dopis pěkně, hezky. Jozefo ŝatas muzikon – Josef má rád hudbu, ŝati míti rád. Li tre volonte aŭskultas muzikon – velmi rád poslouchá hudbu. Volonte – rád, připomíná slovo volontér. La aparato bone funkcias – aparát, přístroj dobře funguje. Ĝi klare reproduktas muzikon kaj paroladojn – dobře reprodukuje hudbu a přednášky. Paroli – mluvit, parolado – přednáška. La karbo en la forno brulas malrapide – uhlí v kamnech hoří pomalu, rychle – rapide, pomalu – malrapide. En la ĉambro estas agrabla varmo – ve světnici jest příjemné teplo; varma – teplý, varmo – teplo, varme – teple, na př. je teple oblečen, varme. Ekstere estas malvarme – venku je zima; ekster – mimo, ekstere – venku. Estas agrable – jest příjemné, sidi vespere – seděti večer, en varma ĉambro – v teplé světnici, sur mola divano – na měkké pohovce, kaj aŭskulti belan koncerton – a poslouchat i hezký koncert, pensas Jozefo – myslí si Josef. Estas agrable sidi vespere en varma ĉambro sur mola divano kaj aŭskulti belan koncerton, pensas Jozefo – jest příjemné, seděti večer v teplé světnici na měkkém pohovce a poslouchati hezký koncert, myslí si Josef. Josef je, pane, labužník.

Fine la patro ĉesas legi la gazeton – konečně přestane otec čísti noviny, kaj diras – a praví: Estas jam malfrue – je již pozdě, ni devas iri dormi – musíme jíti spát... Bonan nokton – dobrou noc!

Pensi – mysliti, ne proto, že má člověk na pensi hodně času k přemýšlení, pensi – mysliti. Fino – konec, fine – konečně. Známe ze sportu: finish – konec, fino – konec, fine – konečně, fini – končiti. Frue – brzy, malfrue – opak od brzy: pozdě.

Ted' si přečteme celý Článek – všichni a nahlas!

kniha!!

Na další stránce máme tabulku slovíček, která jste si jistě již počali plésti. Podíváme se na první řadu... v prvním vydání je to řada druhá. Kiu – kdo, kio – co, kia – jaký, kies – čí, kie – kde, kiam – kdy, kiel – jak, kial – proč, kiom – kolik. Je to devět slovíček. Naučte se jim, prosím, na příští lekci důkladně, velmi si tím usnadníte další práci.

Upozorňuji, že na konci kursu uspořádáme soutěž. Nejlepší práce budou odměněny esperanským odznakem, to jest zelenou hvězdou.

Je revido, je revido!

7. lekce (22.4.36)

Sinjorinoj kaj sinjoroj, bonan vesperon!

Esperantské světové sjezdy, o nichž jsem se již zmínil, jsou sice po stránce vnitřní záležitost cistě naše, nás eeperantistů, po stránce národohospodářské však jeví o ně značný zájem ony kruhy, jímž leží na srdci cizinecký ruch. Proto pozvalo Rakousko, jehož velká část příjmu plyne právě z cizineckého ruchu, letošní Světový sjezd, Universala Kongreso, do Vídně a to vlastnoručními přípisy spolkového presidenta a kancléře a ministrů obchodu a zahraničí. Snadno si vypočítáme, že vydaje tisíců účastníků sjezdu jdou do milionů. Víme také, že se cizinec rád vrací tam, kde se mu líbilo a kde byl spokojen. Proto bychom si přáli, aby také naši hosté byli spokojeni, až k nám přijdou v roce 1938, kdy budeme oslavovati 20-té výročí naší samostatnosti a aby si od nás odnesli a ve své vlasti šířili poznání, že se v srdci Evropy dostalo svobody a samostatnosti národu kulturnímu.

Pokračujeme: Překlad úlohy: Kiu sidas ĉe la tablo, kiu staras apud la fenestro? Mi skribas. Ĉu vi skribas? Ni skribas al la onklo kaj al la onklino. Skribu al la onklo! Ĉu vi volas viziti la onklon? Patrino, ili volas, nebo také intencas viziti la onklon.

Komu je, prosím, něco nejasné, necht' mi napíše na adresu Radio-journalu, vysvětlím mu to. Příložíte-li úlohu, opravím Vám ji a vrátím. Probraný článek si, prosím, přeložte vždy písemně do

češtiny, pak do esperanta a podle učebnice opravte. Jen tak máte jistotu, že ovládáte probranou látku.

Gramatiko: Příslovce mají koncovku -e-, příslovce mají koncovku -e-; bone – dobře, rapide – rychle.

Téměř všechna slůvka, kterými se v češtině tážeme, se začínají písmenem -k-, na příklad: kdo, kde, kdy, kam, kolik, komu, koho atd. Totéž vidíme v esperantu: kiu, kio, kia, kies, kie, kiam, kiel, kial, kiom. Kdo se naučil těmto 9 šlovičkům, jak jsem radil, je ve velké výhodě. Na otázku kde? odpovídáme tam! Začáteční písměno je -t-: komu – tomu, kolik – tolik, jaký – takový. K- má povahu tázací, T- ukazovací. Totéž platí pro esperanto: Kiu – kdo? tiu – ten! Kio – co? tio – to! kia – jaký? tia – takový atd.

Chceme-li v češtině odpovědět všeobecně, užíváme slov, v nichž je buď ž nebo š: kde? – všude, kdy? – vždy, kdo? – každý atd.

V esperantu máme místo ž a š -ĉ-: Kiu – ĉiu: kdo – každý, kio – co: ĉio – vše atd.

Čecký zápor ni-, jako ve slovech nikdo, nikde, nikdy nahrazujeme v esperantu záporem nen, který nám připomíná naše ne, na př.; Kiu – kdo? Neniu – nikdo, kio – co? nenio – nic, kia? – jaký? nenia – nijaký atd.

A konečně neurčitost vyjadřujeme v češtině slovy končícími na -i-: kdosi, kdesi, kdysi, kamsi, jaksi atd. S tímto -i- se shledáme u příslušných esperantských slov na začátku: Kiu? – kdo? iu – kdosi, kio? – co? io – cosi atd.

Všech slov tabulky je 45, stačí však znáti 9 slov první řady a pak význam měnících se hlásek: -k- je otázka (kiu – kdo?), -t- je odpověď, při níž ukazujeme: tiu – ten, -ĉ- je odpověď, při níž zobecňujeme: ĉiu – každý, -nen- je odpověď záporná: neniu – nikdo, -i- je odpověď neurčitá: iu-kdosi. Známe-li dobře první řadu slov a význam hlásek -k-, -t-, c, -nen-, -i-, snadno si pak utvoříme všechny svislé řady. Jsou to slova, která se v rozhovoru vyskytují velmi často, dobře se jim proto naučte!

Pak máme 4 přísloví – proverboj. Neuškodí, budeme-li je uměti nazpamět. Konversacio: Instruisto: Kian aparaton havas la familio? Uĉitel: Jaký přístroj má rodina? S-ro: Li havas bonan aparaton – má dobrý přístroj. Jak funguje dobrý přístroj? Instruisto: Kiel funkcias bona aparato? Bona aparato funkcias bone – dobrý přístroj funguje dobře. Kiel funkcias malbona aparato? – jak funguje špatný přístroj?

Malbona aparato funkcias malbone kaj reproduktas paroladojn kaj muzikon malklare – špatný přístroj funguje (hraje) špatně a reprodukuje přednášky a hudbu nejasně.

Tasko – úloha: příště si ji opravíme.

Oka leciona – osmé cvičení – oka leciono.

Malgranda instruistino – malá učitelka. Personoj – osoby: Evo estas dekjara knabino – Eva je desetileté děvče, Ano estas kvinjara – Anna je pětiletá. Hrají si na školu.

Evo: Mi estas instruistino kaj vi estas lernantino – já jsem učitelka a ty jsi žákyně. Lernantino připomíná německé lernen – učit se. Hodiaŭ ni parolos pri la homa korpo – dnes budeme mluvit o lidském těle. Kmen korp' známe ze slova korpulentní t.j. tělnatý, korpo – tělo. Kion vi faras per la buŝo? Co děláš ústy? Per la buŝo mi manĝas kaj parolas – ústy jím a mluvím. Bone – dobře. Kion vi havas en la buŝo? Co máš v ústech? En la buŝo mi havas dentojn kaj langon – v ústech mám zuby a jazyk; dentista – zubní lékař, dento – zub. Kion vi faras per la dentoj kaj per la lango – co děláš zuby a jazykem? Per la dentoj mi mordas – zuby kouši, per la lango mi lekas mielon – jazykem líží med. Per la lango vi lekas kaj ...kaj...? jazykem lížeš a...a? Konečně si Anna vzpomněla: la langon mi montras al malbonaj knabaĉoj – jazyk ukazují nehodným, zlým uličníkům, (na, tu máš) Eva je opatrná: sed ne antaŭ la patro – ale ne před tatínkem,..per la lango ni gustumas – jazykem ochutnáváme, kion vi mordas? – co koušeš? Per la dentoj mi mordas buterpanon – zuby kouši chléb

s máslem, pomojn – jablka, pirojn – hrušky, sukeron kaj nuksojn – cukr a ořechy.

Kien venas la buterpano, la pomoj kaj la piroj? kam přijde ten chléb s máslem, ta jablka a ty hrušky? Ili venas en la ventron – přijdou do břicha. Bone, kio estas en la ventro – dobře, co je v břiše? En la ventro estas...estas /neví to/ Paní učitelka pomáhá: la stomako – žaludek. La pomoj kaj la piroj venas el la buŝo en la stomakon – jablka a hrušky přijdou z úst do žaludku, tio estas en la brusto? ..Nu? Co je v prsou? No? Pětiletá Anna ovsem neví/: en la brusto estas la pulmo – v prsou jsou plíce; per la pulmo ni spiras – plícemi dýcháme. Per kio vi vidas – čím vidíš, kaj per kio vi aŭdas? a čím slyšíš? Mi vidas per la okuloj kaj aŭdas per la oreloj – vidím očima a slyším ušima. Bone; per kio vi flaras? dobře; čím čicháš? Mi flaras per la nazo – čichám nosem. Per kio vi iras, kuras kaj saltas? Čím běháš, chodíš a skáčeš? Mi kuras kaj saltas per la piedoj – Běhám a skáči nohama /salto mortale – skok srmti, / salti – skákati. Per kio vi ludas? čím si hraješ? Per la pupo – s panenkou. Bone, sed kio estas tio ĉi – dobře, ale co je toto? Tio estas la manoj – to jsou ruce; ĉiu infano havas du manojn – každé dítě má dvě ruce. Per kio vi montras? – čím ukazuješ? Mi montras per la fingro – ukazují prstem... per la montra fingro – ukazováčkem. Bone, bone, vi estas diligenta lernantino – dobře, dobře, ty jsi pilná žákyně, jen pomo por vi – hle jablko pro tebe. (Eva je uznalá učitelka!) Mi dankas fraŭlino instruistino – děkuji, slečno učitelko! Mi petas – prosím, restu tiel diligenta – zůstaň tak pilná, kaj vi ĉiam ricevos pomon de mi – a vždy dostaneš ode mne jablko. A nyní, pokud nám stačí čas, si přečteme článek bez překladu. Nahlas, prosím!

Kniha!!!

Konĉíme: vidi je viděti, aŭdi – slyšet i, je revido – na shledanou, a jak byste přeložili: je reaŭdo? Tedy: Je reaŭdo!

8. lekce 25.4.36

Th.Kilián.

Sinjorinoj kaj sinjoroj, mi deziras al vi bonan vesperon – přeji Vám dobrý večer – mi deziras al vi bonan vesperon!

Aby měl pomocný jazyk naději na úspěch, musí býti snadnější než všechny ostatní jazyky. To se vědělo již před esperantem. Učená, americká společnost, kterou založil W. Franklin před více než 150 lety, stanovila dokonce zásady, podle kterých se má řídit pomocný jazyk. Lze je shrnouti takto: musí míti za 1. snadný pravopis, za 2. snadnou výslovnost, za 3. jednoduchou mluvnici a za 4. z malého počtu slovních kmenů, musí býti možno utvořit i velký počet slov. Vyhovuje esperanto temto požadavkům? Znáte již natolik esperanto, abyste sami mohli posouditi, zdá Vám pravopis a výslovnost působí těžkosti. A mluvnice? Budete snad překvapeni, řeknu-li Vám, že z 16 pravidel, které tvoří celou esperantskou mluvnici, jich znáte již 11. První z nich je: člen určitý je "la", 2: podstatné jméno má koncovku -o-, přídavné jméno má koncovku -a-, 4: příslovce má koncovku -e-, 5: píšeme, jak mluvíme, 6.: přízvuk je vždy na předposlední slabice atd. O čtvrtém požadavku si pohovoříme příště.

A nyní oprava úlohy sedmé lekce: En la ĉambro estas malgrabra malvarmo... příjemný – agrabra, nepříjemný – malgrabra. Jozefo legas esperantan gazeton. ... 4. pád: esperantan gazeton malrapide; rychle – rapide, pomalu – malrapide. Ĉu Karlo skribas la leteron rapide kaj malbele? Kiel vi al ili, tiel ili al vi. Kiel ŝi al li, tiel li al ŝi. To si, prosím, dobře procviĉte se všemi osobami, na př.: jak ty mně, tak já tobě: Kiel vi al mi, tiel mi al vi; jak oni tobě, tak ty jim: kiel ili al vi, tiel vi al ili atd.

A co slovíčka Kiu, tiu, ĉiu, neniu, iu, už je všechno jasné? Nauĉte se jim dobře ... častým opakováním.

Mluvnice 8. lekce. gramatiko: Čas budoucí tvoříme koncovkou -os-: mi laboros – budu pracovati, vi ricevos – dostaneš, li vidos – on uvidí. Poznámka: budu šťasten překládáme: mi estos feliĉa, ale budu pracovati: nikoli mi estos labori, nýbrž: mi laboros – budu pracovati – mi laboros. Také v češtině tvoříme čas budoucí velmi často bez slova "budu", na př.: dělám – mi faras, to je čas

přítomný, ale udělám ... čas budoucí... mi faros; dělám – mi faras, udělám – mi faros.

Pokračujeme: předložku per a následující slovo překládáme 7. pádem: per la buŝo – ústy, per la lango – jazykem, per kio? – čím? Per kio ni manĝas? – Čím jíme? Ni manĝas per la buŝo. Jíme ústy. Per kio ni vidas? Vidíme očima – ni vidas per la okuloj.

Příponou -aĉ- vyjadřujeme ošklivost nebo pohrdání: ĉevalo – kůň, ĉevalaĉo – herka; knabo – hoch, knabaĉo – uličník;

Buterpano je slovo složené a skládá se ze slov butero – máslo a pano – chléb; první slovo podrží koncovku jen tehdy, žádá-li toho libozvuk, na př. pordo de ĉambro estas ĉambropordo...ĉambropordo, nikoli ĉambropordo. To by neznělo pěkně, tedy: ĉambropordo... dveře od světnice.

Směr na otázku kam? – kien? naznačujeme koncovkou -n-: en la ĉambro ve světnici, ale en la ĉambro – do světnice. Po předložkách al – k, ke a ĝis – až koncovku -n- neklademe, neboť směr jest již dostatečně určen předložkami, na př.: mi iras al la tablo – jdu ke stolu, ĝis la patro – až k otci. Jiný příklad: jdu k oknu – mi iras al la fenestro, jdu až k oknu – mi iras ĝis la fenestro; ale běžím do světnice: mi kuras en la ĉambro, mi kuras en la ĉambro, hoch skáče na pohovku – la knabo saltas sur la divanon..., kam? – kien?.. sur la divanon; ale hoch leží na pohovce: la knabo kuŝas sur la divano.

Slůvko ĉi klademe před nebo za slovo a značí bližší ukázání: tiu pomo – to jablko, tiu ĉi pomo nebo ĉi tiu pomo – toto jablko. Tie – tam, tie ĉi nebo ĉi tie – zde.

Tasko – úloha: příště si ji opravíme.

Naŭa leciono – deváté cvičení – naŭa leciono. La parencoj de la familio – příbuzní rodiny. Gresinjoroj Ĉech... prosím: tak jak můžeme v češtině vyjádřiti otec a matka jedním slovem, totiž rodiče, tak můžeme v esperantu, vyjádřiti jedním slovem pán a paní, totiž gesinjoroj, tedy sinjoro kaj sinjorino estas gesinjoroj. Gesinjoroj Ĉech – pán a paní Ĉechovi, t.e. sinjoro Ĉech kaj sinjorino Ĉechová – to jest – zkratka tio estas to jest pan Ĉech a paní Ĉechová... kaj iliaj tri gefiloj Karlo, Jozefo kaj Mario – a jejich tři děti Karel, Josef a Marie ... faras unu familion – dělají, tvoří jednu rodinu. Poznámka: slovo gefiloj nelze přeložiti do češtiny: synové – filoj a dcera – filino řekneme v esperantu jedním slovem gefiloj; v češtině si můžeme vypomoci slovem "děti". Karlo kaj Josefo estas fratoj – Karel a Josef jsou bratři, Mario estas ilia fratino – Marie je jejich sestra. Karlo, Jozefo kaj Mario estas gefratoj – Karel, Josef a Marie jsou sourozenci... pro bratry a sestry máme v češtině jedno slovo, totiž sourozenci – gefratoj. La patro kaj la patrino estas illaj gepatroj – otec a matka jsou jejich rodiče – gepatroj. La patro de sinjoro Ĉech ankoraŭ vivas – otec pana Ĉecha ještě žije. Li estas avo de la gefiloj Karlo, Jozefo kaj Mario – je dědečkem sourozenců Karla, Josefa a Marie. Li estas vidvo – je vdovec. Lia edzino – jeho manželka, la avino de Karlo, Jozefo kaj Mario – babička Karlova, Josefova a Mariina, ne vivas plu – nežije již, ŝi mortis jam – zemřela již. La gepatroj de la patrino – rodiče matčiny... do la geavoj dde Karlo, Jozefo kaj Mario – tedy dědeček a babička ... nezbyde než přeložiti slovo geavoj dvěma slovy: dědeček a babička Karla, Josefa a Marie... ankoraŭ vivas – ještě žijí.

Karlo kaj Jozefu estas iliaj nepoj – Karel a Josef jsou jejich vnuci...Mario estas ilia nepino – Marie jest jejich vnučka. La patrino havas unu fratinnon – matka má jednu sestru... la patro kvar fratojn – otec 4 bratry. La fratoj de la patro estas onkloj de Karlo, Jozefo kaj Mario – bratři otcovi jsou strýci Karla, Josefa a Marie. La fratino de la patrino estas ilia onklino – sestra matčina jest jejich teta. Ŝi estas vidvino – je vdova... ĉar ŝia edzo jam mortis – protože její manžel již zemřel. Onklo Paŭlo estas fraŭlo – strýc Pavel je svobodný (fraŭlo – svobodný muž, fraŭlino – slečna). La gefratoj havas do ok geonklojn – sourozenci mají tedy osm strýců a tet... ĉar ankaŭ la edzinoj de la onkloj estas iliaj onklinoj – neboť také manželky strýců jsou jejich tety. Karlo, Jozefo estas iliaj nevojn – Karel, Josef jsou jejich synovci, Mario estas ilia nevino – Marie je jejich neteř. V esperantu jedním slovem: genevoj. La geonkloj havas dek ses infanojn – strýcové a tety mají šestnáct dětí... naŭ filojn kaj sep filinojn – devět synů a sedm dcer. La knaboj estas kuzoj – hoši jsou bratránkyn... la knabinoj

estas kuzinoj de Karlo, Jozefo kaj Mário – děvčata jsou sestřenice Karla, Josefa a Marie. La patro de la patro estas bopatro de la patrino – otec otcův jest matčin tchán, la fratoj de la patro estas ŝiaj bofratoj – bratři otcovi jsou její švagři. La gepatroj de la patrino – rodiče matčini... estas bogepatroj de la patro – jsou tchán a tchyně otcovi, ŝia fratino estas lia bofratino – její sestra jest jeho švagrová. Ho, ni forgesis la fratino de la gefratoj kaj ŝian edzon – ó, zapomněli jsme na sestru sourozenců a na jejího manžela. Ŝi, Paŭlino – ona, Pavla... havas du filinojn – má dvě dcery... Evo kaj Ano – Evu a Annu. Sed nun vi jam konas la tutan familon – ale teď už znáte celou rodinu... de gesinjoroj Ĉeĥ kaj ĉiujn iliajn parencojn – pana Čecha a paní Čechové a všechny jejich příbuzné.

Přečtete si, prosím, článek několikrát nahlas.

Gesinjoroj, mi finas. Je revido!

9. lekce 29. 4. 36.

Th. Kilián.

Sinjorinoj kaj sinjoroj, Bonan vesperon!

Minule jsme slyšeli, jak se esperanto vyhnulo těžkostem pravopisným ve výslovnosti a v mluvnici a zbylo nám odpovědět i na otázku, jak rozřešilo esperanto svůj slovník. Vlastně velmi prostě. Známe všichni slova program, koncert, aparát, normální, moderní atd., presto, že nejsou česká. Známe jich velmi mnoho, setkáváme se s nimi v úvodnicích a politických zprávách na každém řádku. Proto jsme většinu slovních kmenů našich cvičení již odněkud znali. Tato cizí slova se však nevyskytují pouze v češtině, užívá se jich téměř ve všech kulturních jazycích a jejich kmeny se proto staly základem esperantského slovníku. Z nich pak tvoříme slova tak zvanými připomani ...z některých až 50-60 slov. Není tedy třeba pamatovati si tisíce slov. Stačí, známe-li několik set kmenů. Tvorbu slov v esperantu bych chtěl přirovnat i k hře v šachy, které mají pouze 32 kamenů a 64 polí a přece je počet možných, vždy různých her skoro nekonečný. Musím ovšem znáti pravidla hry ... v esperantu význam přípon... abych správně kombinoval ... v esperantu, abych správně tvořil nová slova. Díváme-li se takto na studium esperanta, je to velmi jemná, stejně zajímavá kombinační hra, jako hra v šachy.

Pokračujme. Nejdříve si opravíme úlohu: Mi ne estas en la ĉambro, sed mi iras en la ĉamoron. Iru tien ankaŭ. Mi ne iros, mi restos tie ĉi. La patrino estas en la ĉambro. Ŝi iras de la tablo al la fenestro.

Přečetli jste si, prosím, 5. článek v čase budoucím?

Mluvnice devátého cvičení.

1. bod: předpona ge- značí osoby obojího pohlaví: patro kaj patrino estas gepatroj ... gepatroj – rodiče; frato aŭ – nebo fratoj kaj fratino aŭ fratinoj estas gefratoj..., gefratoj – sourozenci. Sinjoro aŭ sinjoroj kaj sinjorino aŭ sinjorinoj estas gesinjoroj.... gesinjoroj je do češtiny nepřeložitelné, značí dámy a pánové nebo pánové a dámy. Esperantský řečník nepřijde tedy do rozpaků, zda má dáti při oslovení přednost dámám nebo panům, řekne prostě: gesinjoroj!

2.bod: Jména osob, měst a podobně píšeme pravopisem dotyčného jazyka: Sinjoro Ĉeĥ estas ĉeĥo, sinjorino Ĉechová estas ĉeĥino – pan Ĉeĥ jest Ĉeĥ, paní Ĉechová jest Ĉeška. Všimněte si, prosím, že jméno pana Čecha píšeme pravopisem českým, ale slovo ĉeĥo esperantským.

3. bod: Zájmena přivlastňovací tvoříme ze zájmen osobních koncovkou -a: já – mi, můj – mia; ty – vi, tvůj – via; on – li, jeho – lia, její – ŝia, jeho – ĝia, náš – nia, váš – via, jejich – ilia. Říkejte ve všech osobách: mám otce, to je můj otec – mi havas patron, tio estas mia patro, vi havas patron, tio estas via patro, li havas patron, tio estas lia patro atd. ili havas patron, tio estas ilia patro. Řekněte si

to několikrát, oblomí se Vám jazyk.

4. bod: Druhý pád opisujeme předložkou de – od: de kiu? od koho? la patro de s-ro Ĉech – otec od pana Ĉecha, nebo otec pana Ĉecha. La avo de la gefratoj – dědeček sourozenců... esperantista říká od sourozenců. La koloro de la tablo estas bela – barva stolu je pěkná; esperantista říká: barva od stolu je pěkná. Přečtěte si ještě jednou 9. cvičení, je tam mnoho podobných příkladů.

5. bod: Čas minulý tvoříme koncovkou -is: mi laboris – pracoval jsem, vi laboris, li laboris... atd. ili laboris. Známe nyní již všechny tři časy: -as, přítomný čas, -is, co bylo kdys, -os, bude-li cos; -as; přítomný čas, -is, co bylo kdys, -os, bude-li cos.

6. bod: předponou -bo- označujeme příbuzenstvo sňatkem získané: boparo- tchán, bopatrino – tchyně, bofrato – švagr, bofratino – švagrová, bogepatroj – tchán a tchyně. .. Z kmene frat' už můžeme utvořit pěknou řadu slov: frato – bratr, fratino – sestra, gefratoj – sourozenci, bofrato – švagr, bofratino – švagrová, bogefratoj – švagři a švagrové. Zkuste to u kmene patro, filo a pod.

Tasko – úloha: příště si ji opravíme.

Deka leciono – desáté cvičení – deka leciono. Grava ekzameno – důležitá zkouška. Personoj: Evo kaj ŝia onklino Mario – osoby: Eva a její teta Marie. Mario: Evo, kian aĝon vi havas? – Evo, jaké stáří máš, nebo jak jsi stará? Evo respondas tro rapide – Eva odpovídá příliš rychle, tro mallaŭte – příliš potichu, kaj tro malklare – příliš nejasně. Mario: Ho, Evo, mi tute ne komprenas vin – O, Evo, já Ti vůbec nerozumím. Unue vi devas paroli malpii rapide – za prvé nebo předně musíš mluvit pomaleji, due pli laŭte – za druhé hlasitěji, kaj trie pli klare – a za třetí jasněji. Evo: mi estas dekjara – jsem desetiletá, je mi deset let. Vi jam havas dek jarojn? – Ty už máš deset let? Tobě je už deset let? Ĉu vi povas diri al mi – můžeš mi říci, kiun daton ni havas hodiaŭ – které datum máme dnes? Hodiaŭ estas la dudek-naŭa tago de majo de la milnaŭcent-tridek-tria jaro – dnes je devětadvacátý den května 1933 roku, aŭ: hodiaŭ estas la dudeknaŭa de majo de la jaro mil-naŭcent-tridek-tri – nebo: dnes je 29. května roku 1933 (překládám doslovně). Evo, vi bone respondis – Evo, ty jsi dobře odpověděla. Ĉu vi konas la nomojn de ĉiuj monatoj? Znáš jména všech měsíců? Jes, onklino – ano, teto. La nomoj de la dekdu monatoj estas – jména dvanácti měsíců jsou: januaro, februaro, marto, aprilo, majo, junio, julio, aŭgusto, septembro, oktobro, novembro, decembro...

Jak vidíme, jsou jména měsíců stejná jako ve slovenštině nebo v němčině. Kiom da tagoj havas la monatoj? – Kolik dní mají měsíce? Kelkaj monatoj havas po tridek tagoj – několik měsíců má po třiceti dnech, ekzemple novembro – na příklad listopad; kelkaj havas po tridek-unu tagoj, ekzemple decembro – některé mají po 31 dnech, na př. prosinec; februaro havas dudek-ok tagojn – únor má 28 dní. Ĉiun kvaran jaron ĝi havas dudek-naŭ tagojn – každý čtvrtý rok má 29 dní; tian jaron ni nomas superjaron – takový rok nazýváme přestupný rok. Kiom da tagoj havas la tuta jaro? – kolik dní má celý rok? La tuta jaro havas tricent sesdek kvin tagojn – celý rok má 365 dní. Kiom da sezonoj havas la jaro – kolik ročních období má rok? Kvar. Iliaj nomoj estas: – čtyři, jejich jména jsou: printempo, somero, aŭtuno kaj vintro – jaro, léto, podzim a zima. Ĉiu sezono estas kvarono de la jaro – každá roční doba je čtvrt roku. Kiom da monatoj havas unu sezono kaj kiom tri sezonoj? – Kolik měsíců má jedna roční doba a kolik tři? Unu sezono havas tri, tri sezonoj havas naŭ monatojn – jedna roční doba má tři měsíce, tři roční doby mají 9 měsíců. Kiel vi kalkulis? – Jak jsi počítala? Nu, dekdu dividite per kvar estas tri – no, 12 děleno čtyřmi jsou 3, kaj trioble tri estas naŭ – a třikrát tři je devět. Tre bone – velmi dobře. Ĉu vi scias, kiam estas la plej longa tago – víš, kdy je nejdelší den? Ho jes – o ano, la dudekunuan de junio – 21. června, kaj la plej mallonga tago estas la dudekunuan de decembro – a nejkratší den je 21. prosince ... Onklino, ĉu ankaŭ mi povas ion demandi vin – mohu se Vás také na něco zeptati? Jes, certe – ano, jistěže. Do, kial estas en la nokto mallumo? – Tedy, proč je v noci ma? Kial, hm... proč, hm... Ha, ha, ha, fa, ĉar en la nokto ne brilas la suno – no, protože v noci nesvítí slunce!

Patrino (el apuda ĉambro) – matka z vedlejší světnice: Mario kaj Evo, venu manĝi – Marie a Evo, pojd'te jísti. Mario: ho, vi friponetino – ó, ty šibalko. Nu, ni iru manĝi – no, jděme jísti. (Ili duope foriras – Obě odcházejí. Bonan apetiton! – dobrou chuť.

A nyní, pokud čas stačí, si přečteme článek bez překladu.

Knih!!!

Ni finas. Gesinjoroj, je revido!

10. lekce: 2.6.36.

Gesinjoroj, bonan vesperon!

Pokusy bylo zjištěno, že esperanto je 7 až desetkrát snadnější než ostatní jazyky a esperantisté tedy právem zdůrazňují jeho snadnost. Sám jsem na ni několikrát poukázal jako na vlastnost, která esperanto doporučuje k všeobecnému zavedení a užívání ve stycích mezi národy celého světa. Nerad bych však, aby se mi rozumělo spatně. Tato snadnost nejde daleko, že se esperantu možno naučiti bez práce. Tato mylná domněnka je snad nejčastější příčinou zklamání a rozčarování, je příčinou, proč se mnozí nedoučí ani snadném esperantu. Za jak dlouho lze se tedy naučiti esperantu? Uvažujme! Potřebuje-li student nejméně 4 roky, t.j. 40 měsíců, aby se naučil slušně němčině nebo franštině, stačí tedy pro esperanto asi půl roku při denních dvaceti až třiceti minutách. Tyto dni jsem dostal velmi pěkný esperantský dopis od 61-leté paní z Mor. Ostravy, která je snad nejstarší posluchačkou našeho kursu. Zvláště se mi líbila tato věta: Lerni esperanton estas por mi agrabla amuzo – učit se esperantu jest mi příjemnou zábavou. Budete-li se takto dívat na studium esperanta i Vy, pak budete mít jistě úspěch.

A nyní si opravíme úlohu: mi havas patron, tio estas mia patro. Vi havas patron, tio estas via patro. Li havas patron, tio estas lia patro, ŝi havas patron, tio estas ŝia patro. Ĉi havas patron, tio estas ĝia patro. Li havas patron, tio estas nia patro. Vi havas patron, tio estas via patro. Ili havas patron, tio estas ilia patro. Pak: Mi havas patrinon, tio estas mia patrino. Vi havas patrinon, tio estas via patrino... atd. k.t.p. Pak: Mi havas gepatrojn, tio estas miaj gepatroj. Vi havas gepatrojn, tio estas viaj gepatroj... k.t.p.

Ŝerca demando – žertovná otázka: Kiu li estas – kdo je to? Li estas filo de mia patro – je syn mého otce, tamen li ne estas mia frato – přece však není můj bratr? Přišli jste na to?

Gramatiko de la deka leciono: 10 kaj 1 estas dek-unu, dek kaj du estas dek-du, dek kaj tri estas dek-tri, dek kaj kvar estas dek-kvar, dek kaj naŭ estas dek-naŭ. Podobně: dudek – dvacet kaj unu estas dudek-unu, dudek kaj du estas dudek-du, dudek kaj tri estas dudek-tri, dudek-naŭ kaj unu estas tridek, tridek kaj unu estas tridek-unu, ktp.: kvardek, kvindek, sesdek, sepdek, okdek, naŭdek, cent – sto. Metrický cent je 100 kilogramů, cent – sto. Mil – tisíc, milimetr je tisící díl metru ... mil – tisíc. Také v novinách v rubrice "nabídnutí k sňatku" se setkáváme se slovem mil. Vyprošuje-li si dáma nabídky pod značkou "50 mil.", znamená to, že je podle úsudku druhých nejen hezká, a inteligentní, ale že má také 50 tisíc... mil – tisíc a miliono – milion. Všechny ostatní číslice prostě skládáme: na př.: mil-naŭcent-tridek-tri, 1936 – mil-naŭcent-tridek-ses. Tri kaj kvar estas sep, nebo – aŭ: tri plus kvar faras sep. Sep sen kvar estas tri, nebo – aŭ: sep minus kvar faras tri. Dělení: dekdu dividite per kvar estas tri. Násobení: kvar-oble tri estas dekdu.

Číslovky s koncovkou -o- jsou podstatná jména: unuo – jednička, jednotka, duo – dvojka, dvojice, dekduo – dvanáctka nebo tucet, sesdeko – šedesátka nebo kopa. S koncovkou -a-: unua – první, dua – druhý, tricent-sesdek-kvina – třístapětašedesátý. S koncovkou -e-: unue – nejprve – předně, due – za druhé, trie – za třetí. Po má tentýž význam jako v šestině: ĉiu infano ricevis po kvin pomoj – každé dítě dostalo po pěti jablcích. Příponou -ono- tvoříme zlomky: duono – polovina, triono – třetina, kvinono – pětina, dekono – desetina, tri kvaronoj – tři čtvrtiny. Přípona -obla- má význam násobný: unuobla – jednoduchý, duobla – dvojnásobný, dekobla – desateronásobný. S koncovkou -e-, oble, má význam "krát": trioble kvin estas dekkvin – třikrát pět je patnáct: trioble kvin estas dekkvin. Příponu -ope- překládáme různě: chlapci jdou ze školy dva a dva – ili iras duope, dva a dva – duope, a jednotlivě – unuope, jednotlivě – unuope. Vojáci pochodují tři a tři – triope: tři a tři – triope... a v Rusku, protože mají vojáků více než my: okope – osm a osm – okope.

Přídavná jména stupňujeme takto: Jozefo estas granda – velký, Karlo estas pli granda ol Jozefo ... je větší než Josef. La patro estas la plej granda – je největší. Pli znamená více, pli granda tedy více veliký, což je totéž jako větší. Plej má význam nejvíce, tedy plej granda – nejvíce veliký, což je totéž jako největší. Jiný příklad: Josef je pilný – Jozefo estas diligenta, Marie je pilnější než Josef – Mario estas pli – více, pli diligenta ol Jozefo, a maminka je nejpilnější – kaj la patrino estas la plej – nejvíce – la plej diligenta. Opak od pli je malpli – méně a malplej – nejméně.

Tasko: tentokrát není písemná. Příště Vám číslice přečtu. Napište si, prosím, 20 až 30 velkých číslic a pokuste se je přečíst.

Dekunua leciono – jedenácté cvičení – dekunua leciono: La tagmanĝo de la familio – oběd rodiny: tago – den, manĝo – jídlo, tagmanĝo – oběd. Sur la tablo estas blanka, pura tablotuko – na stole je bílý, čistý ubrus: tablo – stůl, tuko – připomíná německé das Tuch: tablotuko – ubrus, německy Tischtuch. Antaŭ ĉiu ano de la familio – před každým členem rodiny... kuŝas buŝtuko kaj du teleroj – leží ubrousek a dva talíře... buŝo – ústa, buŝtuko – ubrousek. Unu por supo – jeden na polévku, la alia por viando – druhý na maso. Ĉe la teleroj kuŝas manĝilaro – u talírů leží příbor, tio estas tranĉilo – to jest nůž, forko kaj kulero – vidlička a lžíce.

Unue ili manĝas supon – nejprve, nejdříve jedí polévku. Poste ili manĝas – pak jedí... pecon da bovaĵo – kousek hovězího... aŭ porkaĵo – nebo vepřového...aŭ pecon da fumajita viando – nebo kousek uzeného masa. Fine alportas la servistino – konečně přinese služka...bongustan farunaĵon – chutný moučník: Bona – dobrý, gusto – chuť, bongusta – co dobře chutná, tedy chutný – bongusta. La patro trinkas krom tio – otec pije kromě toho, mimo to...ĉiutage tason da nigra kafo – každý den, denně šálek černé kávy: ĉiu – každý, tago – den: ĉiutage – denně. Al la viando ili manĝas aŭ terpomojn aŭ bulojn – k masu jedí buď brambory nebo knedlíky. La gefiloj ŝatas terpomojn – synové mají rádi brambory. La patro preferas bulojn kun brasiko – otec dává přednost nebo má raději knedlíky se zelím... kaj rostita ansero – a pečenou husou. Lia proverbo estas – jeho přísloví jest: Pli bona ol kaptita pasero – lepší než chycený vrabec... estas rostita ansero – jest pečená husa: pli bona ol kaptita pasero estas rostita ansero. To mu rádi věříme. Jeho přísloví nám připomíná naše: lepší vrabec v hrsti než holub na střeše. Sukeraĵojn ili havas nur malofte – cukroví mají jen zřídka: ofte ĉasto, malofte – zřídka... precipe je Kristnasko kaj Pasko – zvláště na vánoce a velikonoce.

Lia plej ŝatata farunaĵo – jeho nejmilejší moučník

Mario: Mi tre ŝatas farunaĵojn – mám velmi ráda moučníky. Ĉu ankaŭ vi, onklo, ŝatas ilin – také vy, strýčku, máte je rád... lépe ovšem: máte je, strýčku, také rád? Onklo Paŭlo (Hanako) – strýc Pavel, Hanák: Ho jes, certe – o ano jistěže. Bona farunaĵo estas vera bongustaĵo – dobrý moučník je opravdová pochoutka. Kiun farunaĵon vi ŝatas plej multe – který moučník máte nejráději? ... Plej multe, hm ... nejráději? hm... mia plej ŝatata farunaĵo estas – můj nejmilejší moučník jest ... granda peco da fumajita viando – velký kus uzeného masa. Ho, vi ŝercemulo – o vy čtveráku!

A nyní si přečteme článek bez překladu: /

kniha!!!

Pro dnešek končíme – por hodiaŭ ni finas.

Sinjorinoj kaj sinjoroj, je revido.... gesinjoroj, je revido!

11. lekce : 6.5.36.

Sinjorinoj kaj sinjoroj, bonan vesperon!

Je mnoho lidí, kteří se domnívali, že se naučí esperantu jen tak mimochodem. A toť se ví, že se nenaučili. Proč? Svoje myšlenky vyjadřujeme větami a věty skládáme ze slov. Je tedy jasné, že se neobejdeme bez určité zásoby slov, kterou si nutně osvojit. Není to úkol nesnadný. Hleďte: Naučíme-li se cenně 5 nových slov – vlastně slovních kmenů – dělá to za tři měsíce asi 500 kmenů, z nichž si snadno utvoříme různými příponami několik tisíc slov. To je zásoba, s kterou úplně vystačíme při čtení běžných článků v novinách a čtením pak získáváme nejen pohotovost ve

vyjadřování, ale pozvolna rozšiřujeme i svůj slovní základ.

A nyní Vám přečtu úlohu: kvarcent-sesdek-okmil – okcent-sepdek-kvin – naŭcent-dudek-mil tricent-sepdek-kvin, ses-milionoj-dekdu-mil-sepcent-tridek-du.

Respondo-odpověď: Mi – já: Ŝerca demando: Kiu li estas? Li, estas filo de mia patro, tamen li ne estas mia frato. Respondo: tio estas mi – to jsem já sám

Gramatiko de la dekonua leciono: Jaký význam má česká přípona -dlo ve slovech: mučidlo, struhadlo, šídlo? Zřejmě tento: čím se mučí, je mučidlo, čím se strouhá, je struhadlo a čím se šije, je šídlo. Tentýž význam má esperantská přípona -ilo, připomínající naši příponu -dlo: tranĉi – řezati, a nástroj, kterým řezeme: tranĉilo – nůž. Kudri – šítí a nástroj, kterým šijeme: kudrilo – jehla. Skribi – psátí a nástroj, kterým píšeme: skribilo to může být tužka, pero a pod.

2. bod: Slova s příponou -aro označují souhrn stejných jednotek tvořících vyšší jednotku: arbo – strom, arbaro – les; homo – člověk, homaro – lidstvo, manĝi – jísti, manĝilo – čím se jí a manĝilaro – příbor... manĝilo může být jak nůž – tranĉilo, tak vidlička – forko, tak lžíce – kulero: dohromady pak: manĝilaro – příbor. Srovnejte českou příponou -stvo ve slovech: lidstvo, žactvo, ptactvo. Samostatné slovo aro překládáme různě: houf, zástup, tlupa, stádo, hejno: aro da homoj ne estas homaro – houf lidí není lidstvo; aro da birdoj ne estas birdaro – hejno ptáků není ptactvo.

3. bod: Po údajích míry, váhy a množství užíváme předložky da, nikoli de, na př.: du kilogramoj da viando – dva kilogramy masa, tri litroj da lakto – tři litry mléka, multe da sukero – mnoho cukru, aro da porkoj – stádo vepřů; koupil jsem kopu vajec – mi aĉetis sesdekon da ovoj.... avšak: koupil jsem 60 vajec – mi aĉetis sesdek ovojn.

Velmi jasný je rozdíl mezi de a da v těchto příkladech: taso da kafo – šálek kávy: v tomto případě je šálek míra: taso da kafo – šálek kávy. Taso de kafo – šálek od kávy, šálek, v němž byla káva. Tento příklad si, prosím, zapamatujte velmi dobře, připomene Vám vždy rozdíl mezi de a da.

4. bod: přípona -ajo označuje věc buď podle její nejvýznačnější vlastnosti, na př.: bona – dobrý, bonaĵo – co je dobré, tedy pochoutka; novaĵo – co je nové, tedy novinka... může to být nejnovější zpráva nebo dobročinná známka nebo model klobouku z Paříže – novaĵo – novinka.

nebi aĵo označuje věc podle hmoty, z které byla udělána, na př.: faruno – mouka, farunaĵo – moučník; sukero – cukr, sukeraĵo – cukroví.

5. bod: České předložky mají často několik zcela odlišných významů. Srovnejme význam předložky – po – v následujících příkladech: po obědě... kdy? po obědě – význam časový. Do esperanta bychom přeložili post. Voda po kolena... do esperanta překládáme – ĝis. Loď plave po vodě, v esperantu bychom řekli sur. Po dvou – v esperantu: po du... Bylo po něm: v esperantu bychom předložku po vynechali a řekli: byl mrtev. Po městě se povídá /tra/, po zákonu /laŭ – podle/, po česku, ani zde bychom předložku po nepřekládali a řekli bychom: česky – ĉeĥe. A konečně po celý život – dum la tuta vivo, dum la tuta vivo.

Vidíme, že v každém uvedeném příkladu – je jich devět – má česká předložka po jiný význam, tedy 9 různých významů. Překládáme-li i z češtiny do esperanta, není proto vždy snadné voliti správnou esperantskou předložku, ba někdy je to nemožné. Nelze na př. přeložiti: na vánoce – sur kristnasko. La libro estas sur la tablo – kniha je na stole... to je správné, ale na vánoce – sur kristnasko by správné nebylo. V takových případech si vypomáháme neurčitou předložkou je, která sama o sobě neznamena nic a proto může nahraditi každou jinou předložku: tedy na vánoce – je kristnasko.

Celý tento 5. bod si, prosím, dobře promyslete, příště se k němu ještě vrátíme.

Tasko – úloha: příště si ji opravíme. Proverbo: pli bona estas io ol nenio – lepší něco než nic.

Dekdua leciono – dvanácté cvičení

Posttagmeze – odpoledne... post – po, tago – den, mezo – střed, posttagmeze – odpoledne.

Patro /avo de Evo/ – otec /dědeček Evin/: Enjo – Evičko, la onklino diris – tetička řekla, ke vi scias

ĉion – že víš všechno. Ĉu tio estas vera – je to pravda? Evo hontas pro la laŭdo de la avo kaj silentas – Eva se stydí pro chválu dědečkovu a mlčí. Nu, ni vidos – no, uvidíme. Kiun tagon ni havas hodiaŭ – který den máme dnes? Hodiaŭ estas vendredo – dnes je pátek, morgaŭ estos sabato – zítra bude sobota, postmorgaŭ estos dimanĉo – pozítří bude neděle; hieraŭ estis ĵaŭdo – včera byl čtvrtek kaj antaŭhieraŭ estis merkredo – a předevířem byla středa. Ho... bone... tre bone... bonege – dobře...velmi dobře...výborně! Kiel oni nomas la du unuajn tagojn de la semajno – jak se nazývají první dva dny týdne? Lundo kaj mardo estas la unuaj tagoj de la semajno – pondělí a úterý jsou první dva dny týdne, dimanĉo la lasta – neděle je poslední. Kiel oni nomas la du partojn de la tuta tago – jak se nazývají dvě části celého dne? Oni nomas ilin tago kaj nokto – nazývají se den a noc. Kiel oni povas diri anstataŭ la dek-dua horo? Jak můžeme říci místo dvanácté hodiny? La dekdua horo en la tago estas tagmezo – dvanáctá hodina ve dne je poledne, la dekdua en la nokto estas la noktomezo – dvanáctá v noci je půlnoc. La partoj de l' tuta tago estas: ĉasti celého dne jsou: mateno – ráno, antaŭtagmezo – dopoledne, tagmezo – poledne, posttagmezo – odpoledne, vespero – večer, antaŭnoktomezo – předpůlnoc, noktomezo – půlnoc, postnoktomezo – popůlnoc. Kiel oni salutas matene, vespere k.t.p.? Matene: Bonan matenon – ráno: dobré ráno, dobré jítro, tage: Bonan tagon – (po celý den) dobrý den, vespere: Bonan vesperon – večer: dobrý večer. Antaŭ ol iri dormi – dřívě než jdu spát... mi deziras al mia paĉjo kaj panjo kaj al frateto Peĉjo: Bonan nokton – přeji tatínkovi, mamince a bratříčkovi Petříčkovi dobrou noc. Kiel oni nomas dekkvin minutojn? – Jak říkáme 15 minutám? Dekkvin minutoj estas kvarono de horo aŭ kvaronhoro – 15 minut je čtvrt hodiny nebo čtvřthodina, tridek minutoj estas duonhoro – 30 minut je půlhodina kaj kvardekkvin minutoj estas tri kvaronoj de horo – a 45 minut je tři čtvřtě hodiny. Kioma horo estas nun? – Kolik je nyní hodin? Nun estas precize la tria /horo/ – nyní jsou přesně 3 hodiny. Antaŭ kvaronhoro estis tri kvaronoj post la dua – před čtvřt hodinou bylo tři čtvřtě na tri ... esperantista říká tři čtvřtě po druhé... aŭ dekkvin minutoj antaŭ la tria – nebo 15 minut před třetí. Post kvaronhoro estos dekkvin minutoj post la tria – po čtvřt hodině bude 15 minut po třetí. Kio montras al ni la precizan tempon?- Co nám ukazuje přesný čas? La radio – rozhlas. Radio? Ho, jes, vi estas prava, ĉar en la tuta domo neni horloĝo iras precize – rozhlas?... ano, máš pravdu, protože v celém domě nejdou hodiny správně. Mario: paĉjo, permesu unu demandon – Marie: tati, dovol otázku. Enjo, kiel oni devas ĝuste diri – Eviĉko, jak se má správně říkat: tridek-sep sen dekok estas deksep aŭ faras deksep – 37 bez 18 je 17 nebo dělá 17? Ĝusta estas tio kaj tio – správně je to i to. Ne, Enjo, nek tio nek tio estas ĝusta – ani to ani ono není správně; oni devas diri deknaŭ – říká se 19! Patro, Mario kaj Evo ... ha.,ha.,ha..

Evo: Ho vi .. vi bone rekompencis al mi mian ŝercon de antaŭtagmeze – vy jste dobře oplatila žert od dopoledne (Eva se jí totiž ptala, proč je v noci tma – kial estas en la nokto mallumo).

Mi finas. Gesinjoroj, mi deziras al vi bonan vesperon. Je revido!

12. lekce 13.5.36 (9.5. *odpadla pro přenos zápasu Sparta Židenice*)

Sinjorinoj kaj sinjoroj, mi deziras al vi bonan vesperon.

Obyvatelstvo města Brna bude míti letos příležitost poslechnouti si esperanto na místech, kde náš jazyk není zjevem právě běžným. V Brně totiž uspořádají katoličtí esperantisie od 4. do 8. srpna svůj mezinárodní kongres, na němž se sjedou hosté-esperantisté z celé Evropy; ba i zámoří bude zastoupeno. V programu sjezdu je mimo jiné umělecký večírek, na kterém vystoupí herci-esperantisté brněnské rozhlasové stanice a zemského divadla. Širokou veřejnost pak překvapí denní bohoslužby s esperantskými zpěvy a kázáními, která prosloví kněží z Holandska a Itálie. Největší zájem asi vzbudí esperantské kázání čínskému kněze Pao. Kdo se zajímá o celý program sjezdu, nechť si o něj napíše na adresu pana Alše Berky v Brně, V Jirchářích 8, ... opakují: pan Aleš Berka, Brno, V Jirchářích 8. Adresa "Esperanto-kongreso", Brno, také stačí.

Pokračujeme: předpokládám, že jste si pozorně přečtli a promyslili pátý bod 11. lekce. Vracím se k neurčité předložce -je-. Sama o sobě neznamena nic. Překládáme-li však esperantskou větu, ve které

se nachází, přeložíme ji jistě správně. Ovšem, vždy jinak. Na př.: strato – ulice... čekám na ulici – mi atendas sur la strato, mi atendas sur la strato. Zde jsme správně přeložili českou předložku "na" esperantskou sur. Na koho čekám? Na svého bratra. Mohu zde také říci: mi atendas sur mia frato?... Ne, to by přece znamenalo, že na něm stojím a čekám, řekneme tedy: mi atendas je mia frato. Mi atendas sur la strato je mia frato. Čekám na ulici na svého bratra.

Jiný příklad: Otec přijde v 5 hodin. Otec přijde – la patro venos... a v 5 hodin? – V překládáme en: v novinách – en la gazeto, ve světnici – en la ĉambro. Ale ve větě: otec přijde v 5 hodin nemůžeme říci en kvin horoj, řekneme tedy prostě je: la patro venos je la kvina horo – otec přijde v 5 hodin nebo o páté hodině: la patro venos je la kvina horo. V kolik hodin přijde? Je kioma horo li venos? V pět – je la kvina – o páté – je la kvina. Shrnuji: nevíme-li, jak přeložiti českou předložku, užijeme vždy předložky -je-. A teď ještě krůček dále; místo čekám na bratra můžeme říci: očekávám bratra...koho? bratra...4. pád... a stejně i v esperantu: mi atendas je mia frato... nebo: mi atendas mian fraton. V esperantu nahrazujeme předložku čtvrtým pádem mnohem častěji než v češtině: místo mi dankas al vi – děkuji vám – mi dankas al vi... můžeme říci: mi dankas vin... mi dankas vin: předložku "al" jsme nahradili 4. pádem: mi dankas al vi nebo mi dankas vin.

A nyní překlad úlohy: Mi manĝas. Sur la tablo estas ĉio pura: la tablotuko, la buŝtuko, la manĝilaro. Supon mi ne ŝatas. Porkaĵo estas pli bona ol bovaĵo; la plej bona estas rostita ansero. Je kristnasko ni havas ĉiam bonan tagmanĝon.

Mluvnice 12. cvičení není těžká:

1. bod: jaký význam mají přípony -ik ve slově mužík, -ek ve slově stolek, -ka ve slově nožka, -avý ve slově zelenavý? Zřejmě tento: mužík je malý muž, stolek je malý stůl, nožka je malá noha a co je slabě zelené, je zelenavé. Tentýž význam má esperantská přípona -et: tablo – stůl, tableto – stolek, tableto estas malgranda tablo. Pordo – dveře: pordeto – dvířka, verda – zelený: verdeta – zelenavý. Varma – teplý: varmeta – vlažný. Malvarma – studený: malvarmeta – chladný. Ridi – smáti se: rideti – usmívati se. Přípona et značí, jak vidíme, zdrobnění nebo zeslabení. Srovnej: opera a opereta.

Přípona -eg je opak přípony et-: značí zvětšení nebo zesílení: pordo – dveře: pordego – vrata. Varma – teplo: varmego – horko, vedro, malvarma – studený: malvarmega – studený jako led. Bona – dobrý: bonega výborný. Bela – krásný: belega – překrásný.

Zdrobněliny jmen vlastních tvoříme: u rodu mužského příponou -ĉjo-: Petro – Petr: Peĉjo – Petříček. Jozefo – Josef: Joĉjo – Pepík, u rodu ženského příponou -njo: Mario – Marie: Manjo – Máňa, Mařenka. Přípony ĉjo a njo připojujeme k 1. až 6. hlásce jmen vlastních. Z jména Aleksandro můžeme utvořit na př. tyto zdrobněliny: Aleksaĉjo, Aleĉjo, Alĉjo, Aĉjo.

Podobně říkáme také místo patro paĉjo – tatínek a místo patrino panjo – maminka.

2. bod: místo la píšeme l' s apostrofem pouze po předložkách zakončených samohláskou: de la avo nebo de l' avo, ĉe la tablo nebo ĉe l' tablo.

V básních možno vynechati i koncovku podstatného jména; de l' bona patrin' místo de la bona patrino – de l' bona patrin'.

3. bod: Neurčité zájmeno oni – nikoli oňi! – oni překládáme různě, odpovídá německému "man", na př.: kiel oni nomas – jak "se" jmenuje, jak nazýváme. Nebo: oni diras – povídá se...lidé povídají. Nebo: oni neniaj scias – člověk nikdy neví.

Proverboj: Kion oni volas, tion oni povas – co člověk chce, to může.

Oni invitas – venu, oni donacas – prenu: když tě zvou, jdi, když ti dávají, ber!

Úlohu si příště opravíme.

Dektria leciono, třinácté cvičení: Grava sciigo – důležité sdělení.

Anjo, la kvinjara fratireto de Evo – Anička, pětiletá sestřička Evy: Onklino, ni havas malgrandan

knabeton – tetičko, my máme malého chlapečka. Ĉu vere – je to pravda, skutečně? Kian nomon li havas – jaké jméno, jak se jmenuje? Peĉjo – Petříček. Li estas tia etulo – on je takový drobeček... Ĉu li jam kuras? – už běhá? Ho, ankoraŭ ne – o, ještě ne, sed piedetojn li jam havas – ale nožičky už má.

Ŝi ne volas fariĝi sia propra onklipo – nechce se státi svou vlastní tetou. Onklo Paŭlo, la ŝercemulo – čtverák strýc Pavel: Manjo, ĉu vi volas fariĝi mia edzino – Máňo, chceš se státi mou manželkou, mou chotí? Ha, ha, ha... Manjo, Manjeto – Mňno, Máničko ... rigardu – podívej se... mi estas bonulo – jsem dobrák, mi estas riĉulo – jsem boháč, mi aĉetos al vi aŭtomobilon – koupím ti automobil, vi povos veturi la tutan tagon – budeš moci jezdit celý den, kien vi deziras – kam si budeš přáti, mi plenumos ĉiun vian deziron – splním každé tvé přání. Ĉu vi volas subaĉeti min per via mono? – chcete mě podplatit svými penězi? Kial vi ridas? – proč se směješ? Ĉu mia propono estas tiel ridinda? – Copak je má nabídka tak směšná? Ne, onklo, via edzino mi ne fariĝos – ne, strýčku, vaší ženou se nestanu. Kial ne? – proč ne? Nu, ĉar mi ne volas fariĝi mia propra onklino – no, protože se nechci státi svou vlastní tetou. Ha, ha, ha, bone vi respondis, vi ridemulino – dobře jsi odpověděla, ty smíšku.

A nyní bez překladu.

kniha!!!

A nyní, abychom toho neměli příště tak mnoho, ještě něco z mluvnice: Jaký má význam česká přípona -och ve slovech: slaboch, lenoch, ĉernoch? Zřejmě tento: kdo je slabý, je slaboch; kdo je lenošný, je lenoch a kdo je černý, je ĉernoch. Stejný význam má esperantská přípona -ulo: označuje totiž osobu podle její nejvýznačnější vlastnosti: bona – dobrý, bonulo – dobrák, riĉa – bohatý, riĉulo – boháč.... maldiligenta – lenošný, maldiligentulo – lenoch.... eta – malý, drobný, etulo – kdo je drobounký, tedy drobeček.

Bod 2.: Zvratné zájmeno "se", esperantsky "si". Co je zvratné zájmeno? Ve větě: matka myje dítě, vychází děj od matky a přechází na dítě. To je, prosím, důležité: děj vychází od matky a přechází na dítě. Děj se však může k matce vraceti... a to vyjadřujeme slovem -se-. Matka se myje. Proto říkáme, že slůvko -se- je zájmeno zvratné. V češtině se ho užívá ve všech osobách čísla jednotného i množného, v esperantu pouze v 3. osobě. Příklady probereme příště.

Sinjorinoj kaj sinjoroj, ni finas. Gesinjoroj, je revido!

Upozornění: V pátek po poledních zprávách ČTK bude vysílána esperantská hodinka. Poslechněte si ji. Snad už něčemu budete rozumět.

13. lekce: 16.5.36.

Sinjorinoj kaj sinjoroj, mi deziras al vi bonan vesperon!

Poslechli jste si, prosím, včerejší esperantskou hodinku? Jak se Vám líbil souvislý esperantský rozhovor? Hodně jste rozuměli?

Svého času jsem upozornil, že na konec kursu uspořádáme soutěž o esperantský odznak, zelenou hvězdu. Bude odměněno pět nejlepších prací a pět dalších bude vylosováno. Má tedy každý možnost získati pěkný odznak, zúčastněte se proto soutěže všichni. Pardon, totiž ti, kteří při zahájení našeho kursu neuměli nic nebo ne mnoho. Přeložte nějakou krátkou povídku nebo napište nějaký příběh z vlastního života nebo co celý den děláte apod. Napiš také, třeba česky, co vás přimělo k studiu esperanta, dopisy odešlete nejpozději v pátek 22., abych je v sobotu již měl, tedy ode dneška za týden. Adresa: Rozhlasová stanice Brno s poznámkou: esperantská soutěž.

Pokračujeme, oprava úlohy: Merkredo estas la mezo de la semajno. Junio, julio kaj aŭgusto estas varmegaj monatoj, decembre kaj januare estas malvarmegaj monatoj. La plej mallongaj tagoj de la

tuta jaro estas en decembro.

Mluvnice 13. lekce, 2.bod: minule jsme slyšeli, že zvratného zájmena "se" užíváme v češtině ve všech osobách čísla jednotného i množného, v esperantu však pouze v 3. osobě, na př.: mi lavas min – myji se, vi lavas vin – myješ se. V 3. osobě užívá také esperantista zvratného zájmena "si", 4. pád, koho? sin: li lavas sin – myje se, ŝi lavas sin – myje se, ĝi lavas sin – myje se; ni lavas nin – myjeme se, vi lavas vin – myjete se... v 3. osobě zájmeno zvratné jak v češtině, tak v esperantu: ili lavas sin – myjí se. Upozornění: zvratné zájmeno překládáme jen tehdy, můžeme-li se ptáti Koho? Co? Je přece velký rozdíl mezi zvratným zájmenem "se" na př. "smáti se" a "mýti se". Mohu se tázati koho myji, ale ne koho směji. V prvním případě slůvko "se" překládáme, v druhém připadá nikoli: mi lavas min – myji se, ale směji se – mi ridas, Josef se myje – Jozefo lavas sin, Josef se směje – Jozefo ridas. Přivlastňovací zájmeno od si je sia jako bylo od mi – mia, vi – via. Sia – svůj. Užívá se ho také pouze v 3. osobě čísla jednotného a množného.

Na příklad: mi vidas mian patron – vidím svého otce, vi vidas vian patron – vidíš svého otce, li, ŝi, ĝi vidas sian patron – on, ona, ono vidí svého otce; ni vidas niajn patrojn – vidíme své otce, vi vidas viajn patrojn – vidíte své otce, ili vidas siajn patrojn – oni, ony, ona vidí své otce. Pozor! Jiné je: li vidas lian patron – vidí jeho otce, tedy nikoli svého, nýbrž jeho...třeba otce svého přítele. Podobně: ŝi vidas ŝian patron – ona vidí jejího otce, atd.

3. bod: Přípona -ema značí náchylnost k určité činnosti. Srovnej s českou příponou -avý ve slově hravý: kdo si rád hraje, je hravý, esperantsky: hráti si – ludi, hravý – ludema. Podobně: smáti se – ridi, kdo se rád směje, je ridema. Kdo rád pracuje, je laborema,.. laboremulo je pracovitý člověk. Ridema – kdo se rád směje je ridemulo nebo ridemulino – smíšek.

4. bod: Vlivem slovanských jazyků se vyvinula z předložky sub – pod předpona s významem "tajně", "nezákonně". Užívá se jí však zřídka: aĉeti – koupiti, subaĉeti – koupiti si někoho nezákonně, tedy podplatiti. Aŭskulti – poslouchati, subaŭskulti – poslouchati tajně. Vendi – prodati, subvendi – zašantročiti.

5. bod: přípona -inda značí "hoden něčeho": laŭdi – chváliti, laŭdinda – chvályhodný, ridi – smáti se, ridinda – kdo je hoden výsměchu, tedy směšný.

Úlohu si příště opravíme.

Dekkvara leciono – čtrnácté cvičení: Letero de onklo Johano – dopis strýce Jana. Patrino: Paĉjo, ve venis letero de onklo Johano – Tati, priŝel dopis od strýce Jana. De Johano? – od Jana? Li certe respondas la leteron de Karlo – jistě odpovídá na Karlův dopis. Kion li skribas? – co píše? Mi ne scias – Nevím, mi ankoraŭ ne malfermis ĝin – ještě jsem jej neotevřela. La patro laŭtlegas – otec čte hlasitě. Ivanĉice, la 5-an de aprilo de la jaro 1933 – Ivančice 5. dubna roku 1933. Karuloj! – drazí! Jam antaŭ longa tempo mi ricevis vian leteron – již před dlouhým časem jsme dostali váš dopis, kiu faris grandan ĝojon al ni – kverý nám dělal, způsobil velkou radost. Precipe ĝojiga estis la sciigo – zvláště potěšitelná je zpráva, ke ĉiuj fartas bone – že se všem daří dobře kaj ke vi ĉiuj estas sanaj – a že vy všichni jste zdraví. Bedaŭrinde mi ne povas same skribi pri ni – bohužel nemohu totéž psáti o nás. Nia panjo, la bonulino – naše maminka, ta dobrá duše, ne estas tute sana – není úplně zdráva. Post kristnasko ŝi malsaniĝis – Po vánocích onemocněla kaj de tiu tempo ŝi mlsanetas – a od té doby churaví. Nun ŝi jam fartas multe pli bone – teď už se jí vede, daří mnohem lépe – kaj la doktore diris – a doktor řekl, ke la printempa suno ŝin resanigos – že jí jarní slunce opět uzdraví. Mi forte esperas – pevně doufám, ke ŝi baldaŭ tute resaniĝos – že se brzy úplně uzdraví kaj estos denove sana kaj gaja kiel antaŭe – a bude opět zdravá a veselá, jako dříve. Ŝia malsano ne estas danĝera – její nemoc není nebezpečná, tamen ŝi tre malfortiĝis – přece však velmi zeslábla. Nun ŝi trinkas regule fortigan vinon – teď pije pravidelně silící (posilňující) víno kaj ŝia apetito ĝojige pliboniĝis. * **Eĉ ŝiaj vangoj jam iom ruĝiĝis, kvankam ŝi estis antaŭ unu monato timige pala.**

* Následující část textu se ve strojopisu nedochovala, ale doplnil jsem dopis strýce Jana podle knihy – ovšem vlastní poznámky jsem nevymýšlel. Stejně postupuji i v dalších případech, kde text chybí, a obarvuji hnědou barvou (M. Malovec)

Mi ne volis vin timigi, tial mi ne skribis tiel longe. Mi esperas, ke vi pardonos min. La gefiloj fartas dank' al Dio bone. Ankaŭ mi ne povas plendi. Dankon pro la romano "Mi en li". Ĉu vi jam legis la libron "Tridek jarojn en la ora nordo?" Ĝi estas vere mirinda kaj leginda libro. Karlo kaj Jozefo, vi povas veni kiam ajn – vi estas ĉiam bonvenaj gastoj. Pro via afabla invito akceptu mian koran dankon. Sed pro la malsano de nia panjo mi nun ne povas forveturi. Karuloj, restu sanaj kaj akceptu nian elkoran saluton! Ĝis revido! Via sincera Johano. P.S. (Post-skribo): Rozo, la filino de nia najbaro, jam edziniĝis. Tio vin, Mario, certe interesos. Kaj kiam vi intencas feliĉigi vian fianĉon? Ni multe ridis pri via respondo al onklo Paŭlo. Ĝi ridigis eĉ nian malsanetan panjon.

V této lekci poznáváme dvě velmi důležité přípony, jsou to igi a iĝi. Pamatujte si prosím, že igi znamená "dělati". Příklady: čistý – pura – čistiti není nic jiného, než dělati, aby něco bylo čisté, tedy: pur-igi – čistým dělati – čistiti – pur-igi, purigi. ĝoji – těšiti se... učiniti nebo dělati, aby se někdo těšil, tedy potěšiti někoho: ĝoj-igi – potěšiti – ĝojigi. Příklad: strýc nás potěšil svým dopisem – la onklo ĝojigis nin per sia letero. Potěšiti – ĝojigi.

Význam přípony -iĝi je "stávat se". Příklad: Silný – forta.... stávati se silným, tedy síliti – iĝi forta nebo fortiĝi. Síliti – fortiĝi. Slábnouti – stávati se slabým: malfortiĝi – slábnouti – malfortiĝi.

Přečtěte si, prosím, mluvnické poznámky 14. lekce a dobře si je promyslete.

Mi finas. Je revido! je revido!

14. lekce 20.5.36

Sinjorinoj kaj sinjoroj, mi deziras al vi bonan vesperon!

Upozorňuji posluchače, kteří naši poslední lekci neposlouchali, ze uspořádáme soutěž o esperantský odznak, zelenou hvězdu. Přeložte nějakou krátkou povídku do esperanta nebo napište nějaký příběh z vlastního života a pošlete nejpozději v pátek 22. na adresu Radiojournalu s poznámkou: esperantská soutěž.

Napište také, třeba česky, co se Vám na esperantu a jeho hnutí líbí. Z desíti odměn bude 5 vylosováno, možná, že to budete právě Vy!

Oprava úlohy: La avo laŭdas sian nepinon. Ŝi hontis. Ĉion ŝi sciis. La avo demandis ŝin kaj ŝi respondis. Li ridetis kaj diris: Vi estas diligenta kaj laŭdinda knabineto.

Slohu 14. lekce si opravíme příště.

Dekkvina leciono – 15. cvičení: La okupo de la familianoj – zaměstnání člena rodiny. Sinjoro Čech estas oficisto – pan Čech je úředníkem. Li estas estro de poŝtoficejo – je ředitelem, přednostou poštovního úřadu.

Oni titolas lin "sinjoro direktoro" aŭ "s-ro poŝtestro" – lidé ho titulují "pane řediteli" nebo "pane přednosto poštovního úřadu". Li estas la plej altranga poŝtoficisto en la urbo – je nejvyšší poštovní úředník v městě. Karlo estas inĝeniero – Karel je inženýr. Li estas juna serioza viro – je mladý, vážný muž. Li estas fakulo en la radio-elektra fako – je odborník v radio-elektrickém oboru. Jozefo ankoraŭ vizitas la lernejon – Josef ještě navštěvuje školu. Li estas gimnaziano – je gymnasista, kaj volas fariĝi kuracisto – a chce se státi lékařem. Mario estas instruistino – Marie je učitelkou. Ŝi estas juna belulino – je mladá krasavice. Ŝi baldaŭ edziniĝos al juna, eleganta advokato – brzy se provdá za mladého, elegantního advokata. Ŝia pli maljuna fratino estas edzino de apotekisto – její starší sestra je chotí lékárníka. La patro estas la estro de la familio – otec je hlava rodiny, la patrino ĝia animo – matka její duše. Zde mi přítel radil, abych napsal: la patrino ĝia kolo – matka její krk. Jak to? Protože krk hlavou točí. Ŝi zorgas pri ĉio en la domo – stará se o vše v domě. Ŝi kuiras mem – vaří sama. La ordon en la ĉambroj faras forta, laborema servistino – pořádek ve světnicích děla silná, pracovitá služka. Ŝi estas tre kantema – velmi ráda zpívá. To není ovšem překlad doslovný; kanti – zpívati a kdo rád zpívá, je kantema. Ju pli ŝi laboras – čím více pracuje, des pli multe ŝi kantas. Ŝi estas kvazaŭ ano de la familio. La patro de la patro estis terkulturisto, lia bopatro instruisto. Pli poste li fariĝis lernejestro. Sed de post la morto de sia edzino li ne instruas

plu. Nun li estas eksdirektoro. Onklo Johano estas muelisto, onklo Paŭlo, la ŝercemulo, estas riĉa komercisto.

Deksesa leciono.

Mario: Bonan matenon, paĉjo, ĉu vi bone dormis? – dobré jitro, tati, spals dobře? Volně můžeme přeložiti také běžnější otázkou: jak ses vyspal, tati? Patro: Dankon, bone – děkuji, dobře ... kaj vi, karulino – a ty, drahoušku?

Patro ĉe matenmanĝo – otec u snídaně: hodiaŭ mi havis strangan sonĝon – dnes jsem měl zvláštní, podivný sen. Mi estis ankoraŭ juna praktikanto – byl jsem ještě mladý praktikant, kaj aĉetis lotbiletan – a koupil jsem si los. Ĝi havis la numeron 13-13-13 – měl číslo 13-13-13. Tri dektrioj – tři třináctky! Malfeliĉeĝo: feliĉo – štěstí, malfeliĉo – neštěstí a malfeliĉeĝo: to už je "smůla". Post kelkaj tagoj mi vidis antaŭ la banko – po několika dnech jsem viděl před bankou, en kiu mi aĉetis la loton – ve které jsem koupil los, amason da homoj – množství lidí. De malproksime estis videbla kaj legebla la surskribo – již zdaleka byl viditelný a čitelný nápis: La ĉe ni aĉetita lotbileto numero 131313 gajnis milionon da kronoj – u nás koupený los 131313 vyhrál milion korun. Nian gratulon al la feliĉa gajninto – naše blahopřání nebo blahopřejem šťastnému výherci!" Mia loto – můj los! Mi estas milionulo – jsem milionář. Mi kuregis hejmen – pádíl jsem domů. Sed la lotbileto estis for – ale los byl pryč. Mi traserĉis ĉiun angulon – prohledal jsem každý kout, mi renversis la tutan ĉambron – volně přeloženo: obrátil jsem celý pokoj naruby. For! for! – pryč, pryč! Nenie trovebla – nikde k nalezení. Konsternita mi iris en la oficejon – zkoprnělý jsem šel do úřadu. Subite mi ekvidis ian paperon kuŝantan sur la strato – pojednou jsem uviděl jakýsi papír ležící na ulici. Mia lotbileto – můj los! Kun la denove trovita lotbileto – s opět nalezeným losem mi kuris en la bankon – běžel jsem do banky. Oni elpagis al mi la tutan sumon – vyplatili mi celou částku. Tutan milionon – celý milion! Mi enpoŝigis la bankbiletojn – dal jsem bankovky do kapsy kaj ekiris hejmen – a byl jsem na odchodu domů. En la sama momento mi ekvidis konatan fihomon kun revolvero – ve stejném okamžiku jsem spatřil známého padoucha s revolverem: alten la manojn – ruce vzhůru! kriis la atakanto – zvolal útočník. Helpu! mi ekkriis – pomoc! zvolal jsem. La atakanta fihomo ekpafis – útočící padouch vystřelil, mi ekkriis kaj... vekigis – já jsem vykřikl a ... vzbudil se. La diablo prenu la atakinton kaj la milionon – čert aby vzal útočníka a milion, i ekpensis kaj denove ekdormis – pomysllil jsem si a znovu jsem usnul.

Jak vidíte, je to historka i na sen dosti fantastická. Starý pán se, chudák, při tom pořádně polekal.

Mlluvnické poznámky.

1. bod: přípona -ebla značí možnost, na př.: co můžeme viděti, je videbla: vidi – viděti, viditelný – videbla. Legi – čisti, co můžeme čisti, je čitelné – legebla. Trovi – naléztí, co můžeme naléztí, je trovebla, a co nemůžeme naléztí, je netrovebla.

Předpona ek- má dvojí význam, značí totiž za prvé děj trvající pouze okamžik, na př.: vidi – viděti, uviděti – ekvidi. Krii – křičeti, vykřiknouti – ekkrii: vykřikl jsem – mi ekkriis; značí ale také první okamžik delšího děje, na př.: veturi – jeti, vyjeti – ekveturi, kuri – běžeti, rozběhnouti se – ekkuri, iri – jíti, učiniti první krok, tedy býti na odchodu – ekiri: byl jsem na odchodu – mi ekiris.

Proto může znamenati: mi ekpafis buď vystřelil jsem nebo počal jsem stříletí. Správný význam dá smysl věty.

4. bod pojednává o pěkné a velmi důležité příponě -ant', kterou známe z cizích slov, na příklad: ze slov rebelant, praktikant, simulant, protestant atd. Kdo je simulant? Kdo něco simuluje, předstírá. Za války bylo hodně simulantů, kteří nechtěli na frontu a proto simulovali, předstírali nemoc. Kdo je praktikant? Kdo praktikuje. Jak vidíme, můžeme ze sloves simulovati, praktikovati utvořiti příponou -ant' podstatné jméno, které označuje toho, kdo simuluje, kdo praktikuje. Přesně tak postupujeme v esperantu: simulovati – simuli, simulant – simulanto, praktikovati – praktiki, praktikant – praktikanto. Simulanto estas homo, – je člověk, kiu simuladas.... praktikanto estas homo, kiu praktikas. Podobně: homo, kiu parolas estas parolanto – člověk, který řeční, je řečník... homo,

kiu legas, estas leganto, kiu dormas, estas dormanto atd.

Ostatek probereme přístě. Je to kapitolka velmi zajímavá, přečtete si prosím příslušné mluvnické poznámky z 15. lekce.

Ni finas. Je revido ... je revido!

15. lekce: 23.5.36.

Estimataj sinjorinoj kaj sinjoroj!

Nejdříve obě úlohy: úloha 14. cvičení: La patrino jam fortiĝas. Ŝi tre paliĝis kaj malfortiĝis. La malsano de la patrino – nebo de l' patrino – tre timigis la patron. Sed la doktoro lin trankviligis. Li sciigis, ke li ne povas veni. Několik poznámek: bledý – pala, státi se bledým, tedy zblednouti – paliĝi: maminka zbledla: la patrino paliĝis. Báti se – timi. Timi – báti se nebo míti strach. Uĉiniti, aby se někdo bál nebo měl strach, tedy postraŝiti – timigi... báti se, míti strach – timi, postraŝiti – timigi.

Úloha 15. cvičení: Patro, mi estis en la legejo kaj vidis tie vian amikon. Ĉisti – legi, místo, kde se čte, tedy čítárna – legejo... legi – legejo.

Kiun? Kiun? Sinjoron eksdirektoron Rosa. Ĉu vi parolis kun li? Kelkajn vortojn li estis tie kun sia plej maljuna filo. Li estas nun la estro de nia klubo... nebo: li estas nun nia klubestro. Li estas bonega esperantisto. La eksestro estas malsana. Ni havas nun pli ol 100 klubanojn.

Minule jsme probrali příponu -ant'. Doufám, že její význam je jasný. Nebude Vám proto dělati těžkosti ani přípona -at'. Pamatujte si dobře tento příklad: puni trestati, člověk, který trestá, je punanto, člověk, který je trestán, je punato, punato, punato. Punanto je člověk trestající, punato je člověk trestaný. Vzpomeňme si na slovesné koncovky -as, -is, -os a jejich význam a porozumíme i následujícím příkladům: puninto, puninto je člověk, který již trestal, punito, punito je člověk, který již byl potrestán, a punonto, punonto je člověk, který bude nebo má trestati, a punoto, punato ke člověk, který bude nebo má býti potrestán.

V esperantu však – a teď, prosím, pozor! – v esperantu jdeme ještě o krok dále. Parolonto je řečník a to řečník, který teď mluví. Podobně je leganto čtenář, který teď čte. Řečník, který již mluvil, není parolanto, nýbrž parolinto, parolinto. Leginto je člověk, který již četl. A konečně: Parolonto je řečník, který bude nebo má mluvit, legonto je člověk, který bude nebo má čísti. Máme tedy nejen příponu ant', ale také int' a ont'. Nepřipomíná Vám to koncovky as, is, os? Parolanto – řečník, který teď mluví (parolas), parolinto – řečník, který již mluvil (parolis), parolonto – který bude mluvit, chystá se mluvit nebo má mluvit (parolos).

A nyní deksepa leciono – 17. cvičení. Kion mi farus – co bych dělal, se mi havus milionon – kdybych měl milion. Mario post la vespermanĝo – Marie po večeři: Paĉjo, ĉu estis granda amaso da bankbiletoj – tati, bylo to velké množství bankovek nebo byla to velká halda bankovek? Da kiaj bank-biletoj? – jakých bankovek? Ho jes, hodiaŭ nokte – ó ano, dnes v noci.

Nu, mia monujo certe ne sufiĉus – no, má peněženka by jistě nestačila; eĉ mia aktujo estus tro malgranda – ba i má aktovka by byla příliš malá. Joĉjo, kion vi farus, se vi gajnus milionon? – Pepku, co bys dělal, kdybys vyhrál milion? Tio estas tre simpla – to je velmi jednoduché. Mi aĉetus aeroplanon – koupil bych si aeroplán kaj ĉirkaŭflugus la teron en rekorda tempo, por ke – a obletěl bych zemi... zemĉkouli v rekordním čase, abych ... por ke vi rompu ie en afrika praarbaro la nukon – abys, zlámal někde v africkém pralese vaz. Ne parolu sensencaĵojn – nemluv nesmysly. Kion vi farus, Karlo? – co bys ty dělal, Karle? Mi veturus Germanujon, Francujon, Anglujon kaj Italujon – jel bych do Německa, Francie, Anglie a do Itálie. Tie mi vizitadus la plej grandajn fabrikojn – tam bych navštěvoval největší továrny, studadus ilian organizon – studoval bych jejich organizaci vojaĝadus de urbo al urbo – cestoval bych od města k městu kaj post mia reveno – a po svém návratu mi fondus modernan fabrikon – založil bych moderní továrnu kaj fabrikus radio-aparatojn – a vyráběl bych rozhlasové přístroje. Mi vizitadus ĉiujare la Universalan kongreson de Esperanto – já bych navštěvovala každoročně Světový sjezd esperantský. Al Ruĉjo mi dirus – Rudolfkovi bych

řekla, ke li tuj lernu esperanton – aby se ihned učil esperantu. Se li ne volus – kdyby nechtěl, mi serĉus je la Universala kongreso alian fianĉon – hledala bych si na Světovém sjezdu jiného ženicha. Ha, ha, ha, milionulino serĉanta fianĉon – ha, ha, ha, milionářka hledající ženicha. Kun via miliono vi certe ne devus longe serĉi – se svým milionem bys jistě nemusila dlouho hledati. Mi aĉetus belegan bienon – já bych si koupil nádherný statek kun kiel eble plej granda ĝardeno – s co možná větší zahradou. Por la panjo mi mendus – pro maminku bych objednal – la plej belajn florojn kaj milon da rozarbetoj – nejkrásnější květiny a tisíc růžových stromků. En la mezon de la florĝardeno – do středu nebo uprostřed květinové zahrady – mi plantus la belegan rozujon Esperanto de sinjoro Böhme en Blatná – vysadil bych nádhernou růží Esperanto od pana Böhma z Blatné (Poznámka pro ty, kdo se zajímá o růže: růže Esperanto je sírově žlutá.) En la cenra parto do l'ĝardeno mankus neni fruktarbo – v ostatní části zahrady nechyběl by žádný ovocný strom: pomujo – jabloň, pirujo – hrušeň, nukujo – ořech, ĉerizujo – třešeň, prunujo – švestka ... nu, vera paradizo – no, zkrátka, skutečný ráj, sed sen serpento – ale bez hada (pan Čech je asi zahrádkář tělem i duší). Kion vi farus, panjo – a co Ty bys dělala, maminko? Mi plenumus vian desiron – splnila bych tvoje přání (Prosím, bylo možno napsati o takové mamince, že je krkem rodiny – la kolo de la familio?)

Morgaŭ mi aĉetos loton – zítra koupím los, se eble la numeron 131313 – pokud možno 131313. Oni neniam scias, kie onin feliĉo atendas – člověk nikdy neví, kdo ho štěstí čeká.

Jak jsme viděli, tvoříme v esperantu podmiňovací způsob koncovkou -us: např. pracoval bych – mi laborus, kdybych byl zdrav – se mi estus sana. Četl bych – mi legus, kdybych měl knihu – se mi havus libron. Jedl bych – mi manĝus, kdybych měl chuť – se mi havus apetiton a p. (právě přeloženém) článku je mnoho příkladů a další najdete v mluvnických poznámkách. Přečtete si je, prosím, pozorně a promyslete každý příklad.

A nyní si přeložíme ještě aspoň část lekce osmnácté – dekoka leciono: Kiel sinjoro Čech fariĝis esperantisto – jak se pan Čech stal esperantistou. Jozefo: paĉjo, kiel vi fariĝis esperantisto? – tati, jak ses stal esperantistou? Patro: ho, tio estas longa historio – ó, to je dlouhá historie. Vi scias – ty víš, ke mi naskiĝis ne kiel poŝtestro – že jsem se nenarodil hned jako poštovní ředitel. Post mia gimnazia ekzameno – po své gymnasijní maturitě – mi fariĝis poŝta oficisto – stal jsem se poštovním úředníkem. Kiel komencanto – jako začátečník (komenci – začítí a komencanto, kdo začíná, tedy začátečník), mi stampadis la alvenintajn kaj forirontajn leterojn kaj poŝtkartojn – razítkovával jsem došlé a k odeslání přichystané dopisy a lístky. (alveni – přijítí, docházeti... alvenanta – přicházející, docházející a alvenintaj leteroj jsou dopisy, které již přišly, došly, tedy došlé dopisy. Podobně: forirontaj leteroj – iri – jítí, foriri – odejítí; forirantaj leteroj – odcházející dopisy, forirantaj leteroj jsou dopisy, které již odešly, byly již odeslány a konečně forirontaj leteroj jsou dopisy, které jsou k odeslání přichystány nebo které mají být odeslány.

Uděláme dobře, jestliže si význam podobných slov vždy takto rozebereme, opíšeme. Později jim porozumíme bez překladu a bez opisování, tedy přímo.

Kiam mi foje estis stampanta la ĵus alvenintajn leterojn – když jsem jednou razítkoval právě došlé dopisy, mi ekvidis poŝtkarton kun rusa marko – uviděl jsem lístek s ruskou známkou (Poznámka: mi estis stampanta: stampi – razítkovati, stampanta – razítkující, tedy: mi estis stampanta – byl jsem razítkující, správně ovšem: razítkoval jsem. Ale také v esperantu je správnější tvar jednoduchý – mi stampis místo mi estis stampanta – byl jsem razítkující).

La forsendinto estis ia doktoro Zamenhof el Varsovio – Odesílatel byl nějaký doktor Zamenhof z Varšavy (forsendi – odeslati, forsendanto – kdo odesílá a forsendinto – kdo odeslal, tedy odesílatel a konečně, kdo odešle – forsendonto. V češtině máme pro všechny tři případy totiž odesílatel, jenom jeden tvar, esperanto je tedy přesnější: odesílatel, který odesílá, teď je forsendanto, odesílatel: který již odeslal, je forsendinto a odesílatel, který odešle nebo má odeslati, je forsendonto.)

La teksto estis skribita en lingvo al mi nekonata – tekst byl psán v jazyku mně neznámém. Tamen mi komprenis preskaŭ ĉion – přece však jsem rozuměl téměř všemu. Paĉjo, tio ja estis esperanto – tati, vždyť to bylo esperanto kaj la forsendinto estis nia Majstro doktoro Zamenhof – a odesílatel

byl náš Mistr doktor Zamenhof (tak oslovovali první esperantisté Zamenhofa, tvůrce esperanta).

Končíme, ni finas. Je revido!

16. lekce 27.5.36

Estimataj sinjorinoj kaj sinjoroj!

Minule jsme začali s překladem 16. lekce a dostali jsme se až tam, kde otec odpovídá Josefovi:

Patro: Nu jes – no ano, sed tiun mi sciis nek kio estas esperanto – ale tenkrát jsem nevěděl ani co je esperanto – nek kiu estas Zamenhof – ani kdo je Zamenhof. La adresato estis nia juna instruisto – adresát byl náš mladý učitel. La leteroj estis stampataj ĉiam matene – dopisy byly razítkovány vždy ráno – kaj en la tagmeza paŭzo – a v polední přestávce – mi jam estis parolanta kun la instruisto – byl jsem již mluvící s učitelem, to je doslovný překlad, správně: mluvil jsem již s učitelem. Li estis tre fervora esperantisto – byl velmi horlivý esperantista. La unua en la urbo – první v městě! Mi ekinteresiĝis pri la afero, začal jsem se zajímati o věc. Al mi plaĉis la facileco – líbila se mi snadnost, la simpleco kaj reguleco de la lingvo – jednoduchost a pravidelnost jazyka, sed precipe plaĉis al mi ĝia belsoneco – ale ovláště se mi líbila jeho libozvuĉnost. Per sia belsoneco esperanto tre similas la italan lingvon – svou libozvuĉností se esperanto velmi podobá italskému jazyku. Kun granda afableco – s velkou ochotou la instruisto pruntis al mi esperantan lernolibron – půjčil mi učitel esperantskou učebnici – kaj mi ekstudis nian belan esperanton – a já jsem začal studovati naše krásné esperanto.

Pardonu, paĉjo, ke mi interrompas vin – odpusť, promiň, tati, že Tě přerušuji, en via ĉambro atendas vin ia sinjoro – ve tvé světnici Tě očekává nějaký pán, kiu deziras paroli kun vi – který si přeje mluvit s Tebou. Dankon, mi jam iras – díky, děkuji, už jdu. Joĉjo, kiam mi estos reveninta – Pepku, až se vrátím, mi rakontos al vi la finon de la historio – vyložím Ti konec té historie.

Jak jsme viděli, můžeme utvořit z tvarů na -anta, -inta, -onta tak zvané časy složené. Upozorňuji, že většinu jich neužíváme: dáváme přednost jednoduchým tvarům, protože jsou přehlednější.

Jejich význam snadno vystihneme, jestliže je rozložíme na části, z nichž se skládají, na př.: mi estas petanta... mi estas – jsem, petanta – prosící nebo žádající: mi estas petanta – jsem žádající nebo prostě žádám. Jiný příklad: mi estus petinta: mi estus – byl bych. Petinta je ten, kdo již prosil nebo žádal... mi estus petinta – byl bych, kdo již žádal nebo; byl bych žádal. Víím, že je to pro začátečníka způsob poněkud zdlouhavý. Brzy však porozumíme podobným tvarům přímo, bez překládání jejich částí.

Tři obrázky na konci této lekce nám znázorňují tyto časy: dobře je promyslete!

Pokračujeme: deknaua leciono – 19. cvičení: Kiel sinjoro Ĉech studis esperanton – jak pan Ĉech studoval esperanto.

Patro: kie mi interrompis mian historion? – kde jsem přerušil svou historii? Josefo: vi prunteprenis esperantan lernolibron – vypůjčil sis esperantskou cvičebnici (prunti – půjčiti, preni – vzítí, pruntepreni – vzítí výpůjčkou nebo vypůjčiti si). Patro: Ho jes, mi amikiĝis kun la instruisto – ó ano, spřátelil jsem se s tím učitelem. Vespere ni ĉiam kune promenis – večer jsme se vždy spolu procházeli. Promenante ... to je nový tvar, tak zvaný přechodník: promenante ni interbabilis – procházejíce se hovořili jsme... to je doslovný překlad, v běžné češtině, která se vyhýbá přechodníkům, bychom prostě řekli: když jsme se procházeli, hovořiiii jsme – en aŭ pri nia bela lingvo – v našem pěkném jazyku a nebo o něm. Mi studis tre diligente – studoval jsem velmi pilně. Multfoje ĝis noktomezo – mnohokrát až do půlnoci. Ĉar la forta lumo ĝenis mian dormantan kunloĝanton – protože ostré světlo obtěžovalo mého spícího spolubydlícího, mi studis ĉe kandellumo – studoval jsem při světle svíce (kandelo – svíce, lumo – světlo) kaj ofte mi eĉ ne rimarkis – a často jsem ani nepozoroval, ke ĝi jam forbrulis ĝis la kandelingo – že shořela až k svícnu. Trastudinle la lernolibron – prostudovav učebnici, nebo: když jsem prostudoval učebnici, mi laŭtlegis esperantajn gazetojn kaj librojn – četl jsem hlasitě esperantaké noviny a knihy. Nun la komencantoj povas perfektigi en esperanto-kluboj – teď se mohou začátečníci zdokonaliti v

esperantakých klubech. Tre valoraj helpoj estas kursoj – velmi cenné pomůcky jsou kursy, paroladoj kaj esperantaj horoj dissendataj el multaj radio-stacioj – přednášky a esperantské hodinky, vysílané z mnoha rozhlasových stanic. Fine mi ekkorespondis – nakonec jsem začal korespondovati nebo dopisovati si kun gesamideanoj el la tuta mondo – s přáteli celého světa. (Samideano: tak se oslovují esperantisté. Jádro slova je ideo – myšlenka, ano – je stoupenec, sama – stejný: tedy samideano – je stoupenec téže myšlenky. Gesamideanoj jsou stoupeneci a stoupenky téže myšlenky. Je to slovo těžko přeložitelné do češtiny.). Iliajn adresojn mi trovis en esperantaj gazetoj – Iliajn adresojn mi trovis en esperantaj gazetoj. – Jejich adresy jsem našel v esperantských novinách. Fariĝinte definitiva oficisto – když jsem se stal definitivním úředníkem, mi malpacience atendis la unuan Universalan Kongreson de Esperanto – netrpělivě jsem očekával první Světový sjezd esperanta (vlastně esperantistů). La necesan monon mi ŝparis – potřebné nebo nutné peníze jsem šetřil po dekheleroj kaj po dudekheleroj – po desetihaléřích a po dvacetihaléřích. Monero al monero faris post jaro centon da kronoj – peněz k penízu udělalo po roce nebo do roka sto korun. Tio sufiĉis – to stačilo. To bylo před válkou.

Paĉjo, rakontu ion pri la kongreso – tati, vykládej něco o sjezdu! La pordo malfermiĝas kaj Mario eniras – otevírají se dveře a Marie vstupuje: Venu manĝi – pojd'te jísti. Kion ni havas hodiaŭ por manĝi – co máme dnes k jídlu? Bakitajn kokidojn – vysmažená kuřata. Ho, bakitajn kokidojn – ó, vysmažená kuřata. Tre bone – velmi dobře. Ni tuj venos – přijdeme hned. (Zdá se, že přišli panu Čechovi s kuřaty na chuť) Al Jozefo – k Josefovi. Pri U.Ko mi rakontos al vi nenion – o světovém sjezdu ti nebudu výpravovati nic, sed mi faras al vi proponon – ale činím ti návrh: Se vi sukcesos ĉe via fina ekzameno "kun laŭdo" – jestliže uděláš maturitní zkoušku "s vyznamenán" (doslovný překlad: jestliže budeš mít úspěch u konečné zkoušky nebo: jestliže se ti podaří konečná zkouška s "vyznamenáním") mi permesos al vi partopreni estontan U.Kon – dovolím ti zúčastniti se příštího světového sjezdu. Ĉu vere – skutečně? Tio estus jam post du monatoj – to by bylo již za dva měsíce! Ho, nun mi studegos – ó, nyní budu dřít, biflovat. Oa, amata paĉjo – zlatý, milovaný tatínku, grandegan dankegon – to ovšem nelze přeložit – granda – velký, grandega – ohromný, danko – dík, dankego – velký dík; snad bychom mohli žertem říci: grandega dankego - ohromný veledík. Patro: Sed kiel dirite: "kun laŭdo"! – ale jak řečeno, s "vyznamenáním"!

V tomto cvičení jsme se seznámili s přechodníkem. V češtině se s ním setkáváme pouze v knihách nebo novinách, v běžné řeči nikdy. Žádná maminka neřekne svému školáčkovi: jda do školy dávej pozor, aby tě nepřejelo auto... řekne prostě: když půjdeš do školy, dávej pozor, aby tě nepřejelo auto. V esperantu však užíváme přechodníku mnohem častěji a to proto, že jeho utvoření a užívání je velmi jednoduché. V češtině musíme bráti ohled na čas, rod a číslo, v esperantu pouze na čas, např.: skribi – psátí a přechodník; skribante, ve větě: skribante mi sidis ĉe la tablo – píše seděl jsem u stolu nebo psal jsem a seděl jsem u stolu. Přechodník času minulého: skribinte, skribinte. Ve větě: skribinte la leteron mi foriris. Když jsem dopis napsal, odešel jsem. A konečně přechodník času budoucího, který se vyskytuje jen zřídka: skribonte, skribonte. Ve větě: skribonte leteron al mia amiko, mi ne sciis lian adreson – když jsem chtěl napsat příteli dopis, nevěděl jsem jeho adresu. (To se stává). V učebnici je tato kapitola probraná velmi podrobně.

Příště oznámím výsledek soutěže o esperantskou hvězdu. Práce jsou velmi pěkné!

Ni finas ... je revido!

17. lekce: 30.5.36.

Tre estimataj samideanoj!

Upozorňuji na esperantskou hodinku, kterou buddou vysílají Brno, Praha a Mor. Ostrava 3. června po posledních zprávách ČTK.

Dnes se dostáváme k 20. a poslední lekci: Dudeka leciono – Ek al la Universala Kongreso – vzhůru na světový sjezd. Protože dnešní relace musela býti zkrácena na 10 minut, nebudeme překládati celou lekci. Všimněte si, prosím, data dopisu: En la ĉefurbo de Esperantujo la 4-an de aŭgusto 1936 – v hlavním městě Esperantie 4. srpna 1936: Esperantujo: země Francouzů je Francujo, země Rusů je Rusujo a země esperantistů je Esperantujo; a to je dnes už celý svět.

A nyní vynecháme 2 odstavce. Je tam sice pěkná anekdota... snad se Vám podaří ji přeložiti.

Ek al la Universala Kongreso – Vzhůru na světový sjezd! Patrino: Joĉjo, ĉu vi jam havas ĉion – Pepičku, máš už všechno? Starostlivá maminka ještě jednou probere vše, co její miláček bude potřebovat!... prosím Vás, je nejmladší. Ĉemizojn kalsonojn, poŝtukojn, kravatojn, dentbroson – koŝile, spodky, kapesníky, vāzanky, kartāček na zuby... ĉu ni forgesis nenion? – nezapomněli jsme nic?

Ĉio estas, panjo, en plena ordo – vše je, mami, v úplném pořádku: valizo pakita – zavazadlo zabalené; pantalono, jako, vesto, surtuto, ĉapelo brositaj – kalhoty, kabát, vesta, svrchník, klobouk vykartáčovány, ŝuoj purigitaj – botky vyčištěny, horaro kaj esperantaj gazetoj en la poŝoj – jízdní řád a esperanteké noviny v kapsách..., nu, ĉio estas en ordo – no, všechno je v pořádku.

Je la kioma forveturas via vagonaro? – v kolik odjíždí Tvůj vlak?

Post unu horo – za hodinu. Ili foriras al la stacidomo – odcházejí na nádraží. Ĉu vi jam havas la bileton? – máš už lístek? Mia malnova konatino samideanino Jansen e] Norvegujlo – má stará známá sámideánka Jansenová z Norska – skribis al mi – psala mi, ke ŝi ankaŭ partoprenos la kongreson – že se také zúčastní sjezdu. Transdonu al ŝi miajn ĝentilajn salutojn – vyříd' jí můj uctivý pozdrav (doslova: doni – dáti, transdoni – předati.) Jen la vagonaro – hle, vlak už je zde.

Reciproka adiaŭado – vzájemné loučení – kisado – líbání, ĉirkaŭprenado – objímání. Patrino: estu singardema – maminka: buď na sebe opatrný! – kaj skribu – a piŝ! (Jak vidíte, nepřekládá vidy doslovně. Někdy je to nemožné a velni často nevystihuje doslovný překlad pravý smysl věty. To mějte, prosím, na paměti, až budete samostatně překládati Článečky čítanky.) Se vi ion bezonos – budeš-li něco potřebovati, vizitu la delegitojn de UEA (Universala Esperanto-Asocio) – navštiv delegátý UEA (Světového esperantského svazu) Sed ne trouzu iliajn servemon kaj afablecon – ale nezneužívej příliš jejich služeb a laskavosti. (Servemo: servi – sloužiti, servemo je tedy ochota posloužiti). La tuta familio ŝvingante poŝtukojn – celá rodina mávajíc kapesníkem ... adiaŭ... s bohem.... agrablan vojaĝon! – příjemnou cestu! Ĝis revido! – na shledanou! Skribu – piŝ!

En la ĉefurbo de Esperantujo la 4-an de aŭgusto 1936 – v hlavním městě Esperantie 4. srpna r. 1936 (Esperantujo je utvořeno podle Germanujo – země Němců, Německo, Francujo – Francie, a země esperantistů – Esperantujo – to je dnes už celý svět.) – Karuloj! – draží! antaŭ ĉio, – především, por ke panjo ne maltrankviliĝu – aby se maminka neznepokojovala, mi sciigas – sděluji, ke mi estas sana kaj fartas bonege – ze jsem zdrav a daří se mi výborně. La vojaĝo estis interesege – cesta byla velmi zajímavá (student by však řekl: ohromná)... la vetero belega – počasí nádherné sed iom tro varma – avšak poněkud příliš tepla. En la nokto iom pluvis – v noci trochu přšelo, sed dank' al Dio ne multe kaj ne longe – ale bohudík ne mnoho a ne dlouho.

En malgranda stacio okazis gaja epizodo – v malé stanici se přihodila veselá epizoda-příběh-příhoda. Ia dikulo terure insultis la konduktoron kriante – nějaký tlouštík hrozně nadával průvodčímu křiče... (tedy nadával a křičel) mi donis al li grandan trinkmonon – dal jsem mu velké zpropitné, por ke li veku min en mia stacio – aby mě vzbudil v mé stanici, kaj mi diris al li – a řekl jsem mu; se mi dormos – tro profunde – jestlize budu spáti příliš hluboko, příliš tvrdě... Kaj ne volos elvagoniĝi – a nebudu chtít vystoupiti z vozu, prenu min kaj eljetu min senkonpate – vezměte mě a vyhod'te mě bez milosti. Kaj tiu ĉi azeno lasis min donni – a tento osel mě nechá spáti. Cent kilometrojn mi nun devas reveturi – 100 kilometrů teď musím jeti zpět. (Nyní chápeme tlouštíkovu rozhorlení). Neniam mi vidis tian azenon – nikdy jsem neviděl takového osla. (Jak vidíme, dá se i v esperantu docela pěkně nadávati).

Kial vi toleris tian insultadon – proč jste trpěl takové nadávání? mi demandís poste la konduktoron – zeptal jsem se potom průvodčího. Ridetante li respondis – usmívaje se odpověděl (nebo: usmíval se a odpověděl): Certe li ne insultis tiom – jistě nenadával tolik, kiom la sinjoro – kolik nebo co onen pán, kiun mi eljetis el la vagonaro antaŭ du horoj anstataŭ li – kterého jsem vyhodil z vozu před dvěma hodinami místo něho.

En la kongresurbo – v městě sjezdu. Belega estis la interkonatiĝa vespero – krásný byl seznamovací večer. Kdo ještě dnes nevěří, že si esperantisté rozumějí, zde má skvělou možnost se přesvědčiti.

Granda ĉambrego – velký sál – miloj da samideanoj el la tuta mondo – tisíce přátel z celého světa, ridado, salutado – smích, zdravení grupoj starantaj, babilantaj – skupiny stojící, bavící se, nacioj el ĉiuj anguloj de l' mondo – národové ze všech koutů světa, japanoj, ĉinoj, negroj, ĉiuj rasoj – Japonci, Číňané, černoši, všechny rasy.

Babilona turo – babylonská věž – zmatek. Krom unu diferenco – až na jeden rozdíl: ili ĉiuj parolas, babilas, ŝercas en unu lingvo, en esperanto – všichni mluví, vykládají, žertují v jednom jazyku, v esperantu. Nur mi estis sola – jenom já jsem byl sám. Subite min salutas gaja sinjoro – pojednou mě zdraví veselý pán: saluton, samlandano – nazdar! krajane! Kiel vi scias, ke mi estas Ĉeĥoslovakoj? Ha, ha, ha, jen en unu poŝo la Ligilo, en la alia la Bulteno – ha, ha, ha, hle! v jedné kapsy Ligilo – Pojítka a v druhé Bulteno. (To jsou totiž časopisy čl. esperantistů). Sinjorinon Jansen mi ne trovis en tiu ĉi abelujo – paní Jansenovou jsem nenašel v tomto včelíně.

La sekvantan tagon estis la solena malfermo de la kongrese – příštího dne bylo slavnostní zahájení sjezdu sub la protektorato de lia moŝto la regnestro – pod protektorátem jeho excelence presidenta republiky.

Solena momento – slavnostní okamžik. Esperanto-himno! – esperantská hymna! Entuziasmo – nadšení! Kvar miloj da voĉoj kantas la himnon de l' nova homaro – 4.000 hlasů zpívá hymnu nového lidstva. Profunda, neforgesebla impresio – hluboký, nezapomenutelný dojem! Multaj samideanoj ploras – mnoho přátel pláče kaj mi mem ne scias – a já sám nevím – ĉu plori aŭ ridi pro emocio – mám-li se pohnutím smáti nebo plakati. Entuziasmo plenigis mian koron – nadšení naplnilo moje srdce kaj mi promesas senlace batali por la alta idealo de nia himno – a slibuji neúnavně bojovati za vysoký ideál naší hymny. Paĉjo, nur nun mi tute komprenas vian amon por nia bela lingvo – tati, teprv nyní úplně rozumím – chápu tvou lásku k našemu pěknému jazyku. Ĝis mia morto mi restos inda Kavaliro de la Verda Stelo – do své smrti zůstanu hoden titulu "rytíře zelené hvězdy". Vivu esperanto – ať žije esperanto! Via sincera kaj dankerna Josefo – váš upřímný a vděčný Josef.

Karaj gesamideanoj! Skončili jsme kurs a co teď?

Pokračujte ve studiu čtením novin a knih, poslouchajte naše rozhlasové přednášky a hodinky, staňte se členem místního esperantského klubu nebo Svazu čl. esperantistů, Praha – Bubeneč, opakují: Svaz čl. esperantistů, Praha – Bubeneč. Budete-li potřebovati jakoukoliv informaci, obraťte se na svaz – přiložte známku! – nebo přímo na mne... adresa: Kilian – Třebíč, stačí. Doporučuji Vám časopis Ligilo, Prostějov... opakují adresu: Ligilo, Prostějov.

A na konec bych Vám rád poděkoval za Vaši trpělivost a pozornost.

Velice mě potěšilo, že poslouchali také Němci, vždyť esperanto se chce státi přátelským pojítkem mezi národy.

Výsledky Vaši práce mám před sebou, jsou to příspěvky k soutěži o zelenou hvězdu. Kdo ji dostane? Bylo velmi těžko rozhodnouti mezi jednotlivými pracemi, neboť jinak nutno posuzovati práci odborného učitele a jinak práci desetiletého děvčátka, snad nejmladší členky naší velké posluchačské rodiny. Toť se ví, že Miloslávka ze Syrovic hvězdu dostane!

A protože rozhodování bylo tak těžké, zvýšil jsem počet hvězd z desítky na třicet. Zde jména všech, jimž ji listonoš v pondělí přinese:

Jsou to paní a slečny Helena Frühaufová, Svatava Johnová, Klementina Pelikánová, Stephanie Schulak, Olga Machalová, Hana Svobodová, Zdenka Bradíková, Božena Vašíčková, Helena Šusterová, Magda Löwyová, Libuše Procházková, Jaroslava Míčová a slečinka Miloslava Grycová, zřádkyně obecné školy...

dále pánové Jan Tejkal, Antonín Tyleček, Alois Nittmann, František Rejtek, František Blaha, Rod. Vizenetz, František Hönig, Josef Buchta, Evžen Dohnal, Bohumír Bohatý, Josef Vopata, Sáva Střelec, V. Horák, František Holzner, Vladislav Musial, Eman Martínek a Stanislav Valenta.

Blahopřeji Vám k tak pěkným úspěchům. Uvážíme-li, že kurs byl vyslán celkem slabé 4 hodiny, vidíme, že je to v první řadě výsledek Vaší vytrvalé a svědomité spolupráce. Zvláště mě potěšila jiskra nadšení pro naši krásnou myšlenku, kterým jsou prodchnuty Vaše dopisy. Toto nadšení je zárukou, že nám kurs získal pro naši velkou rodinu nejen nové členy, ale také pracovníky, nezištné průkopníky, jakých potřebuje každá nová, velká myšlenka, neboť: Není úspěchu, kde není vůle – kion oni volas, tion oni povas – a není vítězství, kde není nadšení. Náš cíl není malý, chceme dobýt celý svět. Myšlenka všemu světu společného jazyka, myšlenka to našeho velkého Komenského, dnes už není utopií; je to rodící se skutečnost. Chceme, aby se náš jazyk, který nenáleží nikomu a všem, stal neutrální základnou kulturních styků národa s národy. Chceme, aby konečně rozuměl člověk člověku.

Loučím se s Vámi Josefovými slovy: Vivu esperanto!

KONEC.